

Príloha č. 1 - Pozorovanie

1. pozorovanie

S vedúcou družiny som sa dohodla dopredu emailom. Povedala mi, že má o tému mojej bakalárskej práce záujem a že môžem prísť po 14. hodine, kedy sa s deťmi vracajú z obedu. Po mojom príchode sme sa dohodli, že najlepšie bude ak pôjdem do skupiny detí 2 - 3. triedy.

Vedúca ma zaviedla do jednej z tried a predstavila ma vychovávateľke. Tá sa v krátkosti informovala o tom, čo by som chcela skúmať a role mojej „sprievodkyne“ sa ujala s nadšením. Ukázala mi triedy družiny a ich vybavenie. Neskôr sa ma snažila zapojiť do všetkých aktivít, ktoré v triede prebiehali. Často ma vyzývala, aby som sa jej pýtala na čo potrebujem. Vysvetlila som jej, že na zber dát by boli vhodnejšie voľné aktivity detí, bez zásahov a noriem dospelého. Pani učiteľka mi vyhovela a po krátkom úvode vyhlásila voľnú hru.

Povedala mi, že je škoda, že som prišla v takomto počasí, pretože vonku deti hrávajú rôzne hry, ktorých pravidlá modifikujú veľmi často. V poslednej dobe tam hrávali hru „*Na četníky*“ a rôzne naháňačky okolo novej šmykľavky. V čase môjho pozorovania však bolo už chladné počasie, takže deti zostávali v triede, kde boli niektoré hry obmedzené. Podľa pani vychovávateľky, ona ani jej kolegyne nemôžu dovoliť deťom v triede behať z bezpečnostných dôvodov, tak sa skôr hrajú spoločenské hry.

Všetkých detí je vraj v skupine 32. V dobe môjho prvého pozorovania ich tam bolo menej (asi 20). Sú to žiaci 2. a 3. ročníka tzn. sú vo veku 7 – 10 rokov.

Pani vychovávateľka čítala deťom rozprávku, kde mali deti za niektoré slová dopĺňať synonymá. (*Napr. džokej se pripravoval se svým koněm na.... Velkou pardubickou*). Deti sedeli na koberci a často sa zapájali, vykrikovali rôzne slová, aby práve oni boli tí, ktorí dané slovo uhádnu. Pani vychovávateľka ich upozorňovala, aby sa hlásili a nekričali všetci naraz. Deti poslúchli a hlásili sa veľmi intenzívne. Snažili sa hlásiacou sa rukou dočiahnuť čo najvyššie, aby pani vychovávateľka vyvolala práve ich. Niektorí z nich sa po otázke okamžite prihlásili a nad odpoveďou rozmýšľali až po tom, ako boli vyvolaní. Väčšina detí dávala pozor a bolo vidieť, že ich rozprávka baví. Usadili sa blízko pani vychovávateľky a so zaujatím sledovali každé jej slovo. Dve dievčatá sa v kúte spolu stále bavili, aj keď ich pani

vychovávateľka viackrát napomenula. Dvaja chlapci mali v rukách postavičky vojakov a hrali sa s nimi skôr každý sám ako spolu, aby nerušili ostatných.

Keď pani vychovávateľka dočítala rozprávku, zavolala ma a predstavila ma žiakom ako študentku vysokej školy. Na to deti vykrikovali: „*Gymnázium?*“ Pani učiteľka im povedala, že vysoká škola je až po gymnáziu a že ich budem v blízkej dobe navštevovať. Povedala im tiež, aby ma poslúchali rovnako ako aj ju. Nieкто z detí zavolať: „*Teta Jana?*“ A pani učiteľka im povedala: „*Ne teta Jana, ale „paní učiteľka Jana*“. Deti: „*Tetu Janu mám ja doma.*“

Potom im povedala, že si zahráme hru, ktorú už spolu hrali, aby som mala možnosť ich lepšie spoznať. Do ruky si vzala kľbko vlny a znovu vysvetlila deťom pravidlá hry. Každý mal povedať svoje meno a na začiatkové písmeno svojho mena vymyslieť niečo, čo môže predávať a odkotúľať kľbko inému spolužiakovi. (Např. *Já jsem Renata, prodávám rebarbory a prodávám je Báře.*) Keď nieкто nevedel, tak mu ostatní žiaci šeptom napovedali. Pani vychovávateľka každého zo žiakov pochválila, ak povedal nejaké správne slovo. Keď sa vystriedali všetky deti, vrátane mňa, tak im pani vychovávateľka povedala, aby sa bez slova zoradili podľa výšky z jedného rohu do druhého. Deti ale rozprávali, vykrikovali a trvalo im to veľmi dlho pretože sa stavali pozdĺž steny a nie z jedného rohu do druhého ako bolo zadané. Stávalo sa aj to, že kamaráti chceli stáť vedľa seba, tak niektorí ignorovali svoju výšku a postavili sa niekam, kam nepatrili. Pani vychovávateľka zatiaľ stopovala čas na stopkách. A komentovala to tak, že minule im to trvalo bez slova iba 25 sekúnd a dnes viac. Keď sa to deťom konečne podarilo, tak im pani vychovávateľka dala rozchod, aby to skúsili znova. Deti sa znova rôzne dohadovali, kto kde bude stáť. Jedno z dievčat ostatných upozorňovalo: „*Rychle, nebo dá znova rozchod!*“ Takto sa to opakovalo ešte dvakrát, až kým to deti nezvládli bez slov a rýchlo. Dve z detí hru úplne ignorovali, čo pani vychovávateľka komentovala slovami: „*Škoda, že se všichni nezapojili, hold nedostanou hvězdičku.*“ Bolo vidieť, že to deti nachvíľu zaskočilo, ale nijak to nekomentovali. Do ďalšej hry sa už však zapojili.

Jej princíp bol ten istý, ale deti sa mali zoradiť podľa veľkosti nôh. To už bolo oveľa ťažšie a trvalo im to dlhšie. Na začiatku ani nevedeli, ako to majú realizovať. Dve deti dobehli za pani vychovávateľkou a vraveli jej, že oni nevedia svoje číslo topánky. Tá im na to poradila, že si musia porovnať nohu, alebo topánku so spolužiakmi. Asi desať detí už hre ani nevenovalo pozornosť. Ostatné deti si

porovnávali nohy a topánky. Nakoniec sa zoradili a pani vychovávateľka ich letmo skontrolovala a pochválila.

Potom deti dostali priestor pre jedlo, ktoré si priniesli z domu. Niektoré deti vraveli, že už ju zjedli, ostatní sedeli v laviciach a jedli. Pani vychovávateľka upozorňovala jedného žiaka, ktorý chodil po triede, aby si s jedlom sadol.

Po dojedení prišiel čas na voľný program, kedy sa deti mohli hrať ako chceli. Niektoré deti poslala pani vychovávateľka na krúžky (napr. loptové hry, hudobný krúžok...) iné zase lepili na kone vystrihnuté z papiera bavlnky namiesto hrivy, skupinka piatich detí začalo hrať spoločenskú hru. Medzitým každú chvíľu zazvonil do družiny nejaký rodič, ktorý si prišiel pre svoje dieťa.

Spoločenská hra, ktorú začala hrať skupina detí sa volala *Vild katten*. Pozostávala z veľkej podložky, skladajúca sa zo šiestich častí, ktoré do seba zapadali ako puzzle. Na podložke boli nakreslené rôzne predmety, zvieratá, jedlá, športové pomôcky, kuchynské spotrebiče a rôzne iné veci (napr. plechovka coca coly, mixér, dáždnik, ďalekohľad, nohavice, panvica...). K hre patrili aj nastrihané kartičky s obrázkami tých istých predmetov ako boli na podložke. Hra spočíva v tom, že jedno z detí vyberie náhodne kartičku a položí ju na stred podložky. Úlohou všetkých hráčov je, čo najrýchlejšie daný predmet na podložke nájsť a ukázať naň. Ak ju nájde hráč ako prvý, má právo si danú kartičku nechať a hra pokračuje vyberaním novej kartičky. Hráč, ktorý má na konci najviac kartičiek, hru vyhráva.

Ja som chvíľu pozorovala deti a snažila som sa postrehnúť, čo najviac a po desiatich minútach ku mne prišla jedna žiačka (Tina) a pýtala sa ma čo robím. V krátkosti som jej vysvetlila, že píšem prácu o hrách, a že by som sa od nich nejakú rada naučila. „Aha“ odpovedala mi a nevyzeralo to, že by ju moja práca bližšie zaujímala. Skôr mi začala rozprávať o sebe, o svojich rodičoch a o tom, kde boli na dovolenke. Rozprávala som sa s ňou a potom som sa jej spýtala akú hru to tam deti v rohu hrajú. „*Chcete hrať?*“ spýtala sa ma. Odpovedala som, že áno, ale že tú hru nepoznám, že či by mi to mohla vysvetliť. Sadli sme si teda k zvyšným deťom na koberec. Deti hrali hru vo dvoch skupinách. Tina mi začala vysvetľovať pravidlá hry tak, že sa do hry okamžite pridala tým, že hľadala predmety z kartičiek spolu s ostatnými deťmi. Keď predmet našla, pridala kartičku skupinke dievčat. „*Vidíte tento predmet musíme nájsť!*“. Keď som našla daný predmet ja, tiež si ho okamžite pridali dievčatá. „*Hej a vás je kolik?*“ sťažoval sa jeden zo skupiny chlapcov. Hrali

sme vo dvoch skupinách. Ja som hrala spolu s tromi dievčatami a proti nám dvaja chlapci. Chcela som sa pridať ku chlapcom, aby sme hrali traja na troch, ale všetky dievčatá chceli hrať so mnou. Nakoniec sme hrali tri na dvoch, pretože Tina povedala, že ona nám bude vyberať kartičky s predmetmi, ktoré sme mali hľadať. V tejto pozícii by mala byť nestranná. Často krát sa však stalo, že danú kartičku najskôr ukázala nám (dvom dievčatám a mne), aby sme mali viac času na nájdenie predmetu. Chlapci na to nič nepovedali, aj keď sa im to zjavne nepáčilo. Bolo to možno z dôvodu, že som tam bola prvý krát a mali predo mnou rešpekt. Po chvíli však jeden z chlapcov prestal hrať, pretože ho to už viac nebavilo. Tak prišlo ďalšie prerozdelenie. Tina sa pridala k zvyšnému chlapcovi a kartičky sme vyberali na striedačku.

Bolo vidno, že deti hru hrávajú často, pretože niektoré predmety nachádzali v zlomku sekundy, lebo vedeli ich umiestnenie na podložke. Zdalo sa mi, že hra je čoraz náročnejšia, pretože naša pozornosť už bola oslabená. Predmety sa nám plietli a trvalo čoraz dlhšie, kým sme niektoré z nich našli.

Keď už si pre väčšinu detí prišli rodičia, zostalo v triede 5 detí. Pani vychovávateľka si zapisovala hviezdičky a lepila nálepky do slovníčkov, ktoré majú deti v školskej družine. Vysvetľovala mi, že každý týždeň majú nejakú úlohu, ktorú im vymyslí na základe témy školskej hry. Napríklad v ten mesiac mali tému „*Dlouhý, široký a bystrozraký*“ (napr. dlhý = chod o chodúľoch, bystrozraký = hľadanie nejakého predmetu v triede, ale s výnimkou stola pani učiteľky...) A za tieto úlohy deti dostávajú nálepky príp. hviezdičky.

Dve dievčatá sa hrali na koberci so šálom jednej z nich (Tina, Andrea). Zistila som, že tento šál patril Tininej mame a tá jej ho požičala do školy. Dievčatá sa hrali na to, ako by reagovala maminka, keby spravila niečo zlé s jej šálom (poškodila, poliala a pod.). Jedno z dievčat hralo maminku a druhé dcéru. „Maminka“ sa pozrela na „zničený“ šál, zbadala škodu, zatvárila sa prekvapene a vynadala druhej. Kričala na ňu: „*Cos to udělala?!*, alebo ju začala naháňať. A potom sa vymenili so slovami: „*A teď chci být já tvoje maminka.*“ A situácia sa opakovala asi 4x v rôznych reakciách a intenzitách. Hra na maminku sa postupne rôzne menila a po chvíli dievčatá začali hrať „*Na policajta a zloděja*“.

Jedna bola na koberci a druhá mimo neho. Tina vravela: „*Tak, ja mám 5 životů a musíš mě chytit a pak se vyměníme. A musíš být na čtyřech!*“ Bolo vidieť, že

si vymýšľa pravidlá v danej chvíli. Naháňali sa tak, že tá čo bola mimo koberca chodila blízko neho a druhá sa ju snažila chytiť. Po chvíli prišla Tina s novým pravidlom: „*Uděláme takové nové pravidla, že za tuhle lavici už nesmíš.*“ Andrea: „*A jak se ke mne dostaneš?*“ Tina: „*No ty přijdeš ke mně! Ale za tuhle lavici už nesmíš!*“ Andrea zjavne pravidlám nerozumela ale hrajú sa. Po chvíli Andrea povedala: „*Mně už to nebaví.*“ Na čo Tina odpovie: „*Prohrálas Andrejko!*“ Andrea sa bráni: „*Ach jo ale ja jsem nevěděla, kam můžu jít! Tak se vyměníme!*“ A hrajú sa ďalej, až dokiaľ si pre Andreu neprídu rodičia.

V triede zostali už len 2 deti, tak pani vychovávateľka povedala, že sa presťahujú dole k prvákovi, keď už je tak málo detí. Ja už som sa s deťmi nepresúvala a dohodla som sa s pani vychovávateľkou na ďalšom stretnutí o týždeň. Pani vychovávateľka mi ešte dala na seba kontakt.

2. pozorovanie

Na začiatku pani vychovávateľka opäť čítala deťom rozprávku. Chýbali v nej slová a deti ich mali dopĺňať, tak ako aj minule.

Pani vychovávateľka vyhlásila: „*Protože Tento týden je velmi krátký, tak vyhlašuji naprosto volný program.*“ Obrátila sa na mňa a povedala: „*Tak, abyste měla prostor na pozorování.*“

Pani vychovávateľka zobrala hru Jungle speed, ktorú podľa svojich slov pozná už od svojich synov. Opýtala sa detí, kto chce hrať Jungle speed a asi 5 detí zanechalo to, čo momentálne robilo a zakričalo: „*Já!*“ Následne sa spýtala mňa, či sa chcem pridať. Chcela som, pretože som sa od nej už skôr dozvedela, že to je jedna z hier, ktoré deti často hrajú.

Jungle speed je stolová hra, ktorá pozostáva z 80 kartičiek a dreveného totemu. Na kartičkách sú zobrazené obrázky, ktoré sú v štyroch rôznych farbách a sú si tvarom často dosť podobné. Hráči postupne jeden po druhom vykladajú kartičky. Keď niekto vyloží na stôl taký istý tvar, aký je v danom kole vyložený aj iným hráčom nastáva „súboj“ týchto dvoch hráčov. Ide o to, kto skôr chytí do ruky totem, ktorý stojí v strede medzi všetkými hráčmi. Hráč, ktorý vyhrá „súboj“, dá svoje karty porazenému, ten si ich vloží na spodok kôpky svojich kartičiek a začína nové kolo. Totem nemôže ho chytiť zvrchu, ani iba prstami a nesmie ho zhodiť. Povolené je chytiť totem do jednej ruky celou dlaňou z boku. Ak sa hráč pomýli

a chytí totem, keď tvary obrázkov nie sú zhodné, musí si zobrať všetky kartičky vyložené na stole. To isté sa deje v prípade toho, že totem hráč zle chytí, alebo mu vypadne. V hre sú ešte tri špeciálne karty.

Prvá je znamená vykladanie – ak ju niekto vyloží, všetci hráči počítajú spoločne do tri a potom všetci vyložia naraz kartu. Je to ťažšie, pretože je treba sledovať kartičky všetkých hráčov. Ak majú dvaja rovnaký tvar, musia chytiť totem.

Druhá je karta, podľa ktorej má každý z hráčov šancu uchopiť totem. Komu sa to podarí ako prvému, môže svoje vyložené karty položiť pod totem do stredu, zbavil sa ich.

Posledná karta je karta sa nazýva „*souboj barev*“. Hráč musí skontrolovať vyložené karty spoluhráčov, a ak má s niekým rovnakú farbu kartičky, musí, čo najrýchlejšie uchopiť totem. Hráč, ktorý chytí totem ako prvý, sa zbavil svojich vyložených kariet. Ak je hráčov s rovnakou farbou viac, karty „vít'aza“ si buď rozdelia alebo ich dostane hráč, ktorý sa tiež snažil totem uchopiť (išiel do súboja). Hru vyháva ten, kto sa zbaví prvý všetkých kariet. Ostatní hráči môžu pokračovať v hre.

Pravidlá hry mi vysvetľovali deti a prítomná bola aj pani vychovávateľka. Tá mi povedala, že deti sa hru zatiaľ ešte stále učia, a že predtým ju hrávali iba na farby (ak mali dvaja hráči rovnakú farbu, snažili sa uchopiť totem). Mne sa však zdalo, že väčšina detí, ktoré chceli hrať, mali hru dokonale zvládnutú. Boli rýchli a nadšení, stále niečo vykrikovali, komentovali hru a vrhali sa po toteme. Ja ako začiatovník som im nestačila. Občas, keď som sa načiahla po toteme, ale získal ho iný hráč. Raz svojmu spolužiakovi Tina povedala: „*Noo mohl jsi být gentleman!*“ Tak si hráč vzal moje karty. Pýtala som sa detí ako je to možné a odpovedali mi, že ma nechávajú vyhrať. A keď som sa spýtala prečo, povedal mi, že chce aby som vyhrala. Neskôr sa stalo, že niektorý z hráčov vyhral (zbavil sa všetkých kartičiek) a sa spýtal jedného zo spolužiakov, či mu dá polovicu svojich. A na odpoveď prečo povedal, že spolužiak ich má veľa a on chce ešte hrať.

Deti sa mi snažili všetko vysvetľovať pretože som ich o to poprosila. Na to prišla pani vychovávateľka a povedala: „*Nezapomeň, že hraješ s dospelým!*“

Keď niektoré z detí prehralo súboj, snažilo sa prehru bagatelizovať slovami: „*To nic není, to jsou jenom tři karty.*“ alebo: „*No a co když nevyhrajú, svět se*

nezhrouť.“ Toto ospravedlňovanie niekto začal a potom sa to často krát opakovalo u ostatných detí.

Pri vykladaní kariet sa Anita pozerala na to, aké obrázky jej budú nasledovať. Akurát dostala kartu, kedy sa mohla zbaviť svojich kariet a chytila totem ešte skôr ako stihla kartu vyložiť. To sa ostatným deťom nepáčilo. Vraveli jej: „*Ty jsi to viděla!*“ Anita to popierala. Pýtali sa jej, ako je to možné, že totem tak skoro chytila. Vraveli jej, že si karty musí vziať späť (nemôže ich umiestniť pod totem). Všetky ostatné deti boli jednotné v tom, že si karty musí zobrať naspäť. Pozerali sa na mňa, nech ich rozsúdim. Ja som im povedala, že som nováčik a pravidlám ešte veľmi nerozumiem. Nakoniec Anita povedala: „*Tak dobře teda vždyť to jsou jenom 3 karty.*“ Neprizná svoju vinu, ale karty si zoberie naspäť: „*vždyť to není takový problém*“.

Keď deti hrali hru dlho, vymýšľali si rôzne alternatívy hry. Napríklad dali totem na okraj lavice, aby bolo ťažšie ho chytiť, na to sa ale niektoré deti búrili, že to majú k totemu ďaleko, a že to nie je fér. Snažili sa dohodnúť a umiestiť ho na iné miesto, kam by rovnako dosiahli alebo si premiestňovali stoličky, aby k nemu mali bližšie. Hru skúšali rôznymi spôsobmi, až zistili, že im nevyhovuje a vrátili sa k pôvodnému postaveniu totemu. Totem raz umiestnili na parapetu okna a museli bežať cez celú triedu aby totem chytili. Tam musela z bezpečnostných dôvodov zakročiť pani vychovávateľka.

Medzitým si po deti chodili rodičia. Na stránkach školskej družiny som sa dočítala, že od druhej do tretej hodiny majú deti program a od tretej hodiny si po nich môžu chodiť rodičia. V praxi to tak ale nefungovalo. Rodičia zvonili každú chvíľu a pani vychovávateľka im vždy pripomenula, kedy by mali deti vyzdvihnúť. Deti od 15. hodiny chodili na rôzne krúžky, takže zloženie hráčov nebolo stále ale naopak, často sa menilo.

Keď už bolo detí iba 5, presunuli sa, aj s pani vychovávateľkou, o poschodie nižšie k prvákovi. Hrali sa rôzne medzi sebou. Neplatilo len to, že by sa prváci hrali medzi sebou a staršie deti spolu. Deti si hlavne vymaľovávali obrázky, alebo sa hrali so stavebnicami.

3. pozorovanie

Znova ako prvá bola na programe rozprávka z knižky, kde mali deti vnímať text, aby mohli adekvátne reagovať na otázky od pani vychovávateľky (napr. „*Jaké byly ty pole děti?*“ deti: „*Kukuřičné!*“) Deti pri tom ležali na koberci. Snažili sa reagovať na otázky. Bolo celkom vtipné, že deti sa na otázky okamžite prihlásili bez rozmýšľania. Až keď ich potom pani vychovávateľka vyvolala, začali rozmýšľať na odpoveďou. Chceli odpovedať strašne rýchlo a často sa opakovali. Keď niekto odpovedal správne, tak mu pani vychovávateľka povedala, že získava bod. Deti si medzi sebou porovnávali, koľko už majú bodov.

Potom sa pani vychovávateľka vyhlásila voľný program. Hru Jungle speed mala v skrini a tak sa spýtala, či ju chce niekto hrať Jungle speed. Prihlásilo sa 6 detí. Väčšinou to boli vždy tie isté deti, ktoré už boli v hre dobré. Málokedy sa pridá aj niekto, kto hru ešte nevie hrať alebo je si v hre neistý. Keď už s nimi nejaký nováčik hrá, deti sa mu snažia ukazovať, kedy môže totem chytiť. Deti sa ma spýtali, či chcem hrať aj ja. Odpovedala som, že áno a rozprávala som sa s pani vychovávateľkou. Deti rozdali karty a stále ma poháňali: „*Jano, pojdte už!*“, „*Už je rozdáno!*“

Deti sa rozhodovali, kto začne hrať. Jedna žiačka povedala: „*Dáma má přednost!*“ a vyložila prvú kartu. Spýtala som sa jej podľa čoho vedia, kto začína prvý. Odpovedala mi: „*Na začátku to je jedno.*“ Začalo sa hrať, deti to neustále komentovali a pobádali druhých, aby hrali rýchlejšie. Keď niekto chytil totem, tak spontánne kričali a boli dosť hluční. Pani vychovávateľka ich za to neustále napomínala „*Křištofe máš podmínku, musíš u toho tak řvát?*“ Deti často pri hre používali výrok: „*Bud' gentleman!*“. Ale tento výrok používali aj vo chvíli, keď napríklad jeden z chlapcov prehral súboj a mal si zobrať vyložené karty. Ostatné deti sa mu smiali a jedna žiačka mu karty podala a povedala: „*Tady máte pane gentlemane!*“ Ostatným to bolo veľmi smiešne a opakovali to: „*Pane gentlemane*“. Smial sa na tom aj ten chlapec, ktorý súboj prehral.

Deti hrali hru veľmi náruživu. Nebolo výnimkou, že sa pri chytení totemu dve deti zrazili rukami a poškriabali jeden druhého alebo nechtiac buchli vedľa sediaceho hráča totemom, po ktorom sa vrhli. Občas sa stalo, že totem niekomu spadol alebo doslova vyletel hráčovi z ruky. To vyvolávalo u detí ohromný smiech a zábavu.

Deti postupne vykladali karty a chytali totem. Jeden z hráčov zakričal na druhého po tom, čo chytil totem : „*Ty jsi to dal předčasně!*“ Ostatné deti to nepostrehli, tvárili sa zmätene. Druhý hráč to popieral. Tak deti hneď pozreli na mňa aby som ich rozsúdila. Povedala som, že som si nič nevšimla. Ale Kryštof stále opakoval, že totem chytil predčasne, a že karty berie on. Na čo mu iný z chlapcov povedal: „*Křištofe můžeš změnit vyjádřování více na dětské a ne dospělé?*“ Obvinený hráč karty zobral bez väčšieho rozporu. Vyzeralo to tak, akoby sa nechcel hádať, chcel len hrať a tak sa teda obetoval.

Ďalšia situácia bola, keď chytili totem naraz dve deti (Jenda a Bára) a naťahovali sa oň, pretože každý držal jeho časť. Až zrazu Kačka štípla chlapca do ruky a ten totem pustil. „*Heej ona ma štípla a to se nedělá!*“ Na čo Bára, ktorá s ním bola v súboji odpovedala , že ona ho neštípla. „*Née ty, ona!*“ odpovedal Jenda. Prehru ale vzal na seba aj keď bolo vidno, že sa mu to nepáči. Deti sa na tom smiali.

Po chvíli sa jedno z detí zbavilo všetkých kariet, takže vyhralo. Deti pokračovali v hre. Keď už zostali v hre iba dvaja, niekto zakričal: „*Finále, je to naléhavé!*“ (namiesto napínavé?) „*Kdo získá bronz?*“ Keď bolo hráčov viac, tak každý kto skončil hru (zbavil sa všetkých kariet) vyhlásil: „*Vyhrál sem!*“ a ďalší: „*Já sem taky vyhrál.*“ Môže byť teda víťazov viac? Hráč, ktorý vyhral hru ako prvý, požiadal svojho spoluhráča o polovicu svojich kariet. Spýtala som sa ho prečo to robí. Odpovedal mi, že by chcel ešte hrať.

Po dokončení prvej hry sme začali hrať znova. Jeden chlapec povedal, že už nehrať, ale pridali sa ďalšie dve deti. Opäť sme postupne vykladali karty. Hrali aj dve dievčatá, ktoré si v hre neboli až tak isté. Jedna z nich bola Andrea, kamarátka Tiny, ktorá hru hrá pravidelne a je v nej dobrá. Keď mala šancu totem chytiť, tak jej Tina občas napovedala. Keď jeden z hráčov vyložil kartu „souboj karet“ nikto nemal rovnaké farby kariet až do ďalšieho kola. Vtedy Kačka zbadala rovnaké karty a chytila totem, na čo deti začali protestovať, že už to neplatí. Kačka vysvetľovala, že si myslela, že karta ešte stále platí, kým sa neprekryje inou. Hlavne jedna hráčka Anita búrlivo protestovala, nech si vezme všetky karty. Vraj sa môže spýtať pani učiteľky, že to neplatí. Pani učiteľka to začula a povedala: „*Ano, je to tak, tohle je rychlá hra.*“ A tu sa ozvala Tina smerom k Anite: „*Ale nemusíš být na ní taká tvrdá!*“ Zastala sa svojej kamarátky. Na čo Anita povedala: „*Já nemám být tvrdá, ale na mně jsou všichni tvrdí.*“

Často sa stávalo, že keď bola pri hre zhoda a daní hráči si toho nevšimli a nevrhli sa na totem, ostatné deti im napovedali.

Hra stále pokračovala čoraz rýchlejšie a deti sa vrhali po totome čoraz agresívnejšie. Pri chytaní totemu doňho jeden z hráčov narazil rukou tak silno, že totem letel cez polovicu triedy, čo vyvolalo u všetkých detí ohromný smiech. Ani si nevšimli, že si má mal podľa pravidiel zobrať všetky karty.

Pani vychovávateľka za chvíľu povedala deťom, aby si pobalili veci a upratali hračky a presunuli sa buď na krúžky alebo sa spojili so skupinkou prvákov na prízemí. Tak bolo pre rodičov jednoduchšie dieťa vyzdvihnúť. Pani vychovávateľka navrhla prvákovi, či by sa nechceli naučiť hru Jungle speed (aby som videla ako s ňou budú zaobchádzať mladšie deti), ale väčšina z nich ju odmietla. Chceli si kresliť alebo hrať hry, ktoré mali rozohrané. Takže sa do nej opäť pustila Tina a Kačka, ktorá hru veľmi nepoznala. Tina vyhrávala každý súboj. Hra bola vo dvoch hráčoch veľmi zdĺhavá. Pridala som sa teda k nim. Hru pozorovala ešte iná spolužiačka, ktorá sa hrať nechcela. Tina navrhla aby sme hrali iba na farby, že to bude pre Kačku jednoduchšie. Mala pravdu, to už zvládala aj Kačka, ale stále bola pomalšia ako Tina. Tá dávala Kačke šancu. Keď došlo k zhode kariet, Tina čakala, kým si ju Kačka všimne. Keď Kačka nereagovala, hráčka ktorá hru pozorovala na ňu skríkla: „*Noo!*“ a ukazovala na rovnaké tvary. Ja som v dvoch súbojoch za sebou chytila totem, tým vyhrala súboj, Tina mi na to povedala: „*Ty jo, ja jsem na tebe hodná a nechávam ťe vyhrať.*“ Ja: *A proč to děláš?* Tina: *Protože chci abys vyhrála.*

4. pozorovanie

Keď som prišla do triedy, mali deti voľný program. Väčšina z nich si kreslila na výkresy hrady, pretože to mali zadané od pani vychovávateľky. Ďalšia skupinka (asi 5 detí) hrala hru Vild katten. Dvaja chlapci sa hrali s postavičkami lega, iné deti si kreslili a dve dievčatá ležali na koberci a spali. Pani vychovávateľka ma upozornila, že jednej z nich nie je dobre a druhá má migrénu a ona je nemá kam poslať. Ostatné deti sa hrali okolo nich a pani vychovávateľka ich občas upozornila, aby neboli blízko nich také hlučné.

Jeden z chlapcov prišiel za mnou s postavičkou nejakej príšery a povedal mi: *Hele co mám!* Keď som sa ho spýtala, že čo to je, povedal, že je to „*dormit*“

(postavička nejakého fantastického zvierat'a), a že ich má doma asi 50. A ďalej sa a náznakom letu „*dormita*“, prechádzal po triede.

Pridala som sa k deťom hrajúcim Vild katten. Deti sa najskôr rozdelili do tímov a potom začali riešiť to, kto bude rozdávať. Kačka povedala, že nesmie rozdávať dievča. Prečo je to tak, som sa nedozvedela, pretože Kačka odpovedala: „*Prostě to nesmí být holka.*“ A kázala druhej spolužiačke nech povie nejakú farbu. Tá povedala: „*žlutou!*“ A tak začala Kačka vypočítavať riekanku (na každého z chlapcov jedno písmeno). Na to ju ostatní opravili, že nesmie vypočítavať na slovo „*žlutou*“, ale na základný tvar slova – žlutá. A tak vypočítala jedného z chlapcov, ktorý nám následne vyberal kartičky s predmetmi, ktoré sme mali hľadať.

Začali sme hrať a nachádzať predmety z kartičiek. Deti boli veľmi roztržité, občas niekto hru samovoľne opustil. Možno preto, že im pani vychovávateľka sľúbila, že keďže je pekné počasie, pôjde sa na dvor. Keď padla kartička, na ktorej bola spodná bielizeň, tak sa deti tomu začali smiať. Vašek povedal: „*Hele tohle se podobá Jendovi*“. Jenda protestoval, ale nakoniec sa začal smiať s ostatnými deťmi. Kartu nikto nechcel, aj keď to bolo cieľom hry. Všetci sa na tom smiali a o to, kto bude mať kartičku sa stále naťahovali, hádzali ju po sebe. Od tej chvíle deti začali o kartičky mať záujem výberovo. Nezaujímalo ich len to, aby kartičku získali, ale aj to aký predmet sa na nej nachádza. Napríklad, keď bola na obrázku plechovka coca coly, jeden hráč povedal: „*Jo to chci!*“ Inokedy nemal o predmet záujem nikto, tak ho hodili naspäť do škatule. Po chvíli jeden z chlapcov povedal, že on bude predmety na podložke ukazovať nohou a rozpájal tým celú podložku. Ostatné deti protestovali nech prestane, že takto to akurát celé zničí. Tak chlapec z hry odišiel. Za chvíľku za mnou prišiel Kryštof a ukazoval mi príšeru z plastelíny, ktorú vytvoril. Viacero detí sa zhýklo okolo nás a sledovali, čo Kryštof vytvára. Zrazu sa tam objavil malý mravec a Kryštof ho zabil, so slovami: „*Fuj, mravenec!*“ Na čo mu Anita povedala: „*Chudák mravenec, jak by se to líbilo tobě?*“ A Kryštof odpovedal: „*Dobře, aspoň bych byl už v nebi a pořád bys mě neotravovala!*“ Medzitým sa chlapani „bili“ o jednu kartičku vo Vild katten. Nezdalo sa mi, že by naozaj bojovali, pretože sa obaja smiali, ale váľali sa po zemi s náznakom boja.

Za chvíľku pani vychovávateľka povedala deťom, aby sa zbalili a upratali hračky. Niektoré deti upratovali hračky, iné len balili svoje veci. Pani vychovávateľka to komentuje so slovami: „*Stavebnici, s kterou se hrál Tomáš*

a Hugo upratuje Patrik, takže dostane hvězdičku.“ Chlapci majú za úlohu aj zdvihnúť všetky stoličky, kým dievčatá môžu ísť do šatne. Pani učiteľka sa pýtala dievčatka, ktoré malo migrénu, či má zavolať jej mame, aby pre ňu prišla.

Ešte predtým ako sme odišli na dvor, pani vychovávateľka deti poučovala o tom, že nemajú hádzať lístím a pýtala sa detí prečo. Tie odpovedali, že pretože sú ohrozené oči, lebo nevieme čo sa v lístí nachádza. Ďalej im vysvetľuje, že po šmykačke môžu chodiť len po zadku, že na hojdačke môže byť len jeden žiak a nesmie sa z nej skákať dole. K pokynom pridáva, aby nič zo zeme nezbierali a zbytočne netrhali rastliny a nič nejedli.

Keď sme prišli a dvor, pani učiteľka mi vravela, že nechávajú deti vyslovene sa vybehať, pretože vo vnútri na to nemajú príležitosť. Vonkajšie priestory sú súčasťou farskej záhrady, ktorú si škola každoročne prenajíma.

Boli tu detí aj z iných skupín. Všetky deti sa okamžite rozbehli po dvore. Automaticky sa vytvoril rad na hojdačky, iné deti bežali na šmykľavku a začali sa naháňať. Keď som sa spýtala detí, ako sa tá hra volá, povedali, že je to hra „*Na babu*“. Deti museli zdržiavať v pieskovisku a využívať aj šmykľavku. Deti si predávali babu, pokrikovali na seba (napr. „*Kdo ji má?*“ a „*Má ji tá v ružovém!*“) Informovali sa, kto má babu a upozorňovali hlavne svojich kamarátov, aby sa vyhli babe. Hromadne liezli na šmykľavku, na ktorej vznikol chaos. Hore na šmykľavke do seba strkali, aby už niekto zišiel dole, pretože ich tam bolo veľa. Niekto povedal: „*Beru si time out.*“ Odišiel z pieskoviska a o chvíľku sa vrátil. Jeden zo žiakov z inej skupiny mal babu, snažil sa vyliezť a šmykľavku, ale dvaja chlapci mu kopali do očí zhora piesok. Tento chlapec im na to nič nepovedal, len sa stále snažil vyliezť hore a predať babu. Nakoniec sa mu babu podarilo predať, ale hra ho omrzela. Odišiel za pani vychovávateľkou a deťmi, ktoré zbierali lístie do vriec. Toto kopanie piesku na seba sa medzi deťmi rozmohlo. Niekto zakričal: „*Už jde!*“ a všetci, čo boli na šmykľavke začali kopat piesok. To znemožňovalo na šmykľavku vyliezť, tak musela baba chytať deti dole v pieskovisku. To viedlo k zavedeniu pravidla, že na šmykľavke nemôžu byť viac než 10 sekúnd. Deti si sekundy počítali nahlas. Ostatné deti do hry svojvoľne prichádzali a odchádzali. Stačilo povedať: „*Hraju taky.*“

Medzitým deti na hojdačke stáli v rade a čakali. Pani vychovávateľka zaviedla, že sa budú musieť po chvíli striedať. Nestopovala to, ale každú chvíľku

zavolala na deti, aby sa vystriedali. Tiež ich kontrolovala v tom, aby brzdlili a nehojdali sa veľmi vysoko.

Pani vychovávateľka kričala na deti, aby tí čo chodia na krúžky, odišli. Väčšina z nich išla. Jeden chlapec bol stále na šmykľavke, tak naňho pani vychovávateľka zakričala aby odišiel, ale on stále zostával v hre. Potom naňho začala kričať celá trieda („*Hugo, běž na míčovky!*“). V podobných obmenách mu to zopakovalo asi 10 detí. Chlapec každému vysvetľoval, že loptové hry dnes nemá, ale deti čo s ním hrali neprestali, tak išiel za pani vychovávateľkou a vysvetlil jej situáciu.

Neskôr za mnou prišla Tina a Kryštof so slovami: „*Jano, dávejte nám nějaké příklady nebo otázky, protože my se hrozně nudíme.*“ A tak som im dávala rôzne príklady na násobilku, čo ich vraj baví.

Hru a šmykľavke hrali už iba traja chlapci. Ostatné deti sa hrali v piesku, hojdali na hojdačke, zbierali lístie alebo posedávali na lavičkách. Chlapci dávajú na šmykľavku piesok, pretože to ide potom rýchlejšie. „*Dej si tam písek, uvidíš, poletíš jako pták!*“ Po deti si ako vždy postupne prichádzali rodičia.

5. pozorovanie

Kvôli dňu otvorených dverí v družine, sa celá skupinka musela presunúť do inej budovy. Tu bolo opäť viac skupín detí spolu.

Skôr ako sme odišli sa deti v šatni obliekali. Pani vychovávateľka musela riešiť, že jedno z dievčat plakalo, pretože ju iné dievča ťahalo za tašku. Požalovala to na ňu ďalšia žiačka: „*Pani učitelko, Kristýnka pláče, protože Bára ji držela za brašnu.*“ Keď sa jej pýtala, prečo to robila, dievča odpovedalo: „*Já jsem ji jenom chvíli držela a pak jsem ji pustila.*“ A proč si jí držela? Na to už odpoveď nemala, a tak pani vychovávateľka povedala, že namiesto hrania budú mať teda asi poučenie. Keď sme však prišli do druhej budovy, bol tam veľký ruch a žiadne poučenie sa nekonalo.

V triede, do ktorej sme prišli cvičila jedna žiačka na klávesoch. Keď to deti videli, okamžite sa ich asi 7 zhŕklo okolo nej a začali jej stláčať klávesy a iné tlačítka, z čoho táto žiačka nebola veľmi nadšená. Keď to videla pani vychovávateľka, povedala deťom, aby to nerobili. Potom jej povedala, že klávesy prinesie na ďalší deň, pretože dnes je tu veľa detí. Niektoré dievčatá sa začali hrať

s domom pre báby, iné deti s legom a kockami. Ostatné hrali Monopoly a Jungle speedom.

Hra Monopoly sa hrá na podložke. Na nej sú políčka s podnikmi, ktoré si môžu hráči kúpiť, 1 políčko s väzením (keď naň hráč stúpi, tri kolá nehra), políčka šanca a pokladňa (hráč musí poslúchnuť, čo mu karta, príslušná tomu políčku káže.)

Ďalej hra obsahuje zmenšeniny podnikov, ktoré si hráči ukladajú na podložku, figúrky, hraciu kocku, kartičky šance a pokladne. Jeden z hráčov je vždy bankár a spravuje peniaze a podniky na predaj. Na začiatku každý hráč dostane určitú sumu peňazí a s ňou ďalej hospodári. Keď niekto stúpi figúrkou na podnik, ktorý si ešte nikto nekúpil, má šancu si ho od bankára kúpiť, alebo ho bankár predá v aukcii najvyššej ponuke. Ak niekto vlastní políčko s určitým podnikom, ostatní hráči mu musia pri zastavení na tomto políčku platiť „nájom“. Cieľom hry je získať, čo najviac podnikov a mať čo najviac peňazí.

Monopoly hrali Jakub, Bára a Lukáš. Okolo hry sedelo asi 6 detí a chceli sa pridať, ale Jakub povedal, že môžu hrať iba traja hráči. Keď som sa spýtala ostatných detí, prečo nemôžu hrať, povedali, že podľa Jakuba môžu hrať iba traja hráči. Nič mu na to však nepovedali, ani proti tomu nič neurobili. Iba sedeli, pozerali sa a boli viditeľne nespokojní.

Lukáš bol bankár a Jakub spravoval kartičky s „podnikmi“, ktoré si mohli hráči kúpiť. Jakub bol akoby vodca celej hry. Ostatným radil, čo majú robiť, čo sa oplatí kúpiť a čo nie. Napr. *„No nevim, není to zas tak velký na to, že to stojí jeden a půl milióna!“* Zvyšní dvaja hráči si od neho nechali poradiť. Keď Bára zastavila na jednom z políčok, ktoré už mal jeden z chlapcov kúpené, pýtala sa, čo má teraz robiť. Jakub – poradca jej odpovedal: *„Tak asi nic, já nevim co je cílem!“* Bára sa ho nato spýtala: *„Počkej a co je cílem?“* Jakub: *„Tak budeme za to platit až když budeme mít celé jedno město.“* Rozhodol sa a ostatné deti vôbec neprotestovali. Spýtala som sa Bary, ako sa teda Monopoly hrá. Odpovedala: *„No my moc nevíme, ale asi tak, že jeden je bankéř a všichni dostanou jeden milion nebo pět miliónů nebo tak a musíme to cele projít a postavit si to město.“* Tak som sa jej ešte spýtala, čo sa stane, keď niekto stúpi na už kúpený podnik. Odpovedala: *„Asi nic...“*

Pravidlá v hre často menil práve Jakub. Akákoľvek situácia v hre nastala, vymyslel pre ňu na mieste riešenie. Bára si chcela kúpiť druhú hypotéku ku svojmu podniku, ale chlapci jej povedali, že to nemôže kým nebude znova na danom políčku. Bára to

akceptovala. Na hru sa stále pozerali už iba traja chlapci, ktorí sa zjavne nudili. Počas celej hry nepovedali ani slovo, ale neodišli sa hrať s niečím iným.

Medzitým za mnou prišiel iný žiak, a povedal: „*To vypadá jak New York.*“ Ja som sa spýtala ako na to prišiel. Ukázal na malý park na podložke a povedal: „*No tohle mi přijde jako Central park.*“

Medzi pozorovateľmi bol aj Kryštof, ktorý si chcel pozrieť kartičky s podnikmi, ale Jakub mu to zakázal. Kryštof bol nahnevaný a išiel to povedať pani vychovávateľke. Tá sa spýtala hráčov, prečo mu ich nechcú ukázať. Jakub situáciu sledoval a odpovedal za všetkých: „*Protože, my s nima hrajeme a on nám je bere.*“ Pani vychovávateľka to pochopila a povedala, že im predsa nebude brať karty, s ktorými sa hrajú. Kryštof bol nespokojný a protestoval. Pani vychovávateľka im povedala, nech si to vyriešia medzi sebou. Do hry im nezasahovala. Kryštof sa vrátil ku hre, pozoroval ju a radil chlapcom, ktorí monopoly hrajú. Bolo vidno, že hre v podaní akom ju hrajú hráči rozumel. Bára sa medzitým z hry odpojila a išla sa hrať s dievčatami Jungle speed. Povedala iba: „*Už nehraju.*“ A dvaja chlapci hrali ďalej, nevyzeralo to však, že proti sebe, ale skôr spolu. Rozdelili si Bárine peniaze medzi seba.

Spýtala som sa dvoch zvyšných chlapcov, či by mi mohli vysvetliť tú hru, že tomu nerozumiem. Na čo mi Jakub odpovedal: „*My ale nevíme co je cílem hry, my si to vymýšlíme!*“ Povedala som, že to mi nevádi, že by som to chcela vedieť tak ako to hrajú oni. Bolo vidno, že sa ma hanbia a Jakub povedal: „*No my hrajeme spolu a musíme dobýt město.*“ Spýtala som sa teda, proti komu hrajú a odpovedal: „*No proti městu!*“

Kryštof sa stále prizeral a radil im ako vynaložiť s peniazmi. A stále ho lákali kartičky s podnikmi, ktoré mu Jakub nechcel ukázať. Zobral si ich do ruky bez povolenia a Jakub zakričal: „*Pani učitelko, Kryštof nám furt bere ty kartičky!*“ V triede bol ale rozruch, tak ho pani vychovávateľka nepočula. „*Já si je jenom prohlížím!*“ obhajoval sa. Jakub sa postavil a chcel to ísť požalovať, ale Lukáš, ho zastavil a povedal mu: „*Nechod' a hrej!*“ Jakub ho poslúchol. Kryštof chlapcom stále radil ako investovať a ako si uľahčiť manipuláciu s peniazmi (aby si peniaze dali na jednu hromadu). „*Co kdyby jste si tyhle peníze dávali na jednu hromadu!*“ Chlapci ho poslúchli a Jakub kričal: „*Joo, jsme bohatí!*“ A Kryštof im an to povie: „*No vidíte nebyť mně, tak by jste na to nevěděli!*“ Až mu nakoniec Jakub povie: „*Dobře,*

tak ty budeš mít ty kartičky a budeš je rozdávat.“ Spravil z neho akoby bankára. Za pomoc dostal určité privilegium. Chlapci si dali peniaze dohromady a spolu sa snažili kúpiť čo najviac miest a Kryštof im robil bankára a poradcu. Jakub chcel ísť na záchod, a povedal Lukášovi: „*Já jdu na záchod a ty hledej co, bychom mohli koupit!*“ Kryštof sa spýta: „*Mám hrát za tebe?*“ Jakub: „*Ne!*“ a rýchlo odchádza.

Dievčatá vedľa hrali Jungle speed a začula som ako sa hádajú. Spýtala som sa teda na konci, že prečo sa hádali a Tina mi povedala, že dve dievčatá sa jedna druhej vysmievali. Tak to požalovali pani vychovávateľke. A tá týmto dvom povedala, aby už nehrali, keď sa nevedia správať a išli si radšej kresliť. Rozpory pri kreslení už ďalej nepretrvávali

6. pozorovanie

Deti mali rozloženú hru Duchové, démoni a draci, ktorú deti často spomínali ako jednu z najobľúbenejších hier. Je to spoločenská hra, ktorá sa skladá zo štyroch častí podložky (spoja sa v jednu veľkú), z kartičiek dobrodružstva a životov, figúrok a kocky. Na podložke sú nakreslené políčka v štyroch rôznych úrovniach (od vonkajšej až po stred podložky). Políčka obsahujú rôzne úlohy a nástrahy, ktoré museli hráči vyriešiť. Ak na políčku nebolo nič napísané, hráči si brali kartu dobrodružstva. Tie sú rozdelené do rôznych skupín (*např. nebezpečí, duch, drak, démon, přítel, život, energie* a rôzne iné mýtické postavy), z ktorých každá mala svoju úlohu alebo pomocnú hodnotu. Na prechod medzi úrovňami slúžia rôzne políčka, ktoré sú podmienené predošlým získaním určitej kartičky dobrodružstva. Cieľom hry je dostať sa do stredu herného poľa a tým získať bohatstvo.

Deti mi pravidlá vysvetľovali za hry. Okamžite mi pridali figúrku, aj keď som nevedela čo mám robiť. Hralo ju asi 5 detí. Jeden z hráčov povedal, že sa začína od najmladšieho hráča. Povedali kedy sa narodili a najmladší hráč zahájil hru. Deti si hneď na začiatku mohli postaviť figúrku na ktorékoľvek políčko na prvej úrovni. Ja som si ho bez rozmýšľania na jedno postavila. Jakub mi povedal, že je pre mňa nevýhodné si tam figúrku postaviť. Spýtala som sa ho prečo. On mi odpovedal otázkou: „*Jaké čísla házíte?*“ (akoby bolo na mne, aké číslo mi na kocke padne). Povedala som, že neviem a on mi vysvetlil nepravdepodobnosť toho dohodenia na políčko, ktoré ma mohlo preniesť na druhú úroveň. On by si dal figúrku, na mojom

mieste, o kúsok ďalej. Poslúchla som ho teda a figurku si umiestnila na políčko, ktoré mi navrhol.

Zaujalo ma, že hráči nešli po jednotlivých políčkach len v jednom smere (napr. keď hodili 6-ku, prešli 3 políčka jedným smerom, a tri ďalšie zase naspäť aby sa dostali na požadované políčko). Na otázku, či sa môže ísť aj naspäť, jeden žiak odpovedal: „*Jo tade se to může, tady za ničím nejde.*“ Následne počas celej hry rôzne vypočítavali kombinácie, aby prišli, na vytypované políčko. Všetci hráči to komentovali, snažili sa nájsť na čo najlepší spôsob. Jeden druhému si pomáhali. Keď si jeden z hráčov vytiahol kartičku s „*přítelem*“ Rusalkou, deti to komentovali: „*Hm ta je hodně špatná. Pro nás, ne pro něj, pro něj je dobrá.*“ Mala totiž veľkú silu. Niektoré karty kázali hráčom zbaviť sa nejakého priateľa, ktorý hráčovi pomáhal, iné zase kázali ukradnúť priateľa alebo predmet inému hráčovi. Jeden chlapec hodil 6-ku a povedal: „*Hraju ještě jednou!*“ Vašek, druhý hráč protestoval: „*Ne! To se tak nehraje.*“ Hráč ho poslúchol.

Keďže sme sedeli tak, že pani vychovávateľka pri tejto hre na žiakov nevidela, deti boli rozjarené. Vašek začal dokonca tancovať a krútil so svetrom nad hlavou. Povedal: „*Striptíz, ten je drsný!*“ Pridal sa k nemu ešte jeden spolužiak a ukazoval mu ako má tancovať. Deti sa na tom smiali a na chvíľu na hru zabudli. Chcela som si niečo poznamenať, ale Vašek mi chytil ruku a hovoril: „*Ne prosím to si nepište (to, že tancovali), to bychom měli zlou pověst.*“

Po chvíli sa ku hre vrátili. Zaujalo ma, že keď si niekto vytiahol kartičku na ktorej bolo napríklad zvýšenie sily, deti povedali: „*Na to nehrajeme ani na životy.*“ A jeden z chlapcov kričí: „*Tohle nebudeme hrát, to je na prd!*“ alebo neskôr: „*My na energii nehrajeme!*“ Deti s tým súhlasili. Kariet so silou a životmi bola približne polovica, takže kým si niekto vybral kartu, ktorú mohol použiť, musel niekedy skúšať až 3-4x. Niektorí hráči nevedeli, ktorá karta platí, a ktorá nie. Dvaja chlapci im radili, s ktorou hrať a s ktorou nie.

Každá karta s dobrodružstvom mala svoju hodnotu. Jeden z chlapcov povedal spolužiačke, ktorá tiež hrala: „*Vymeníš život za přítele?*“ Iný spolužiak zakričal: „*Ne to se nesmí!*“ alebo „*Dívku nikdo nechce, tu každý použije na katapult nebo kladku!*“ „*Dívka*“ bola jedným z priateľov. Jeden z chlapcov chcel, aby mu na kocke spadlo nepárne číslo a on sa mohol dostať na vytúžené políčko. „*Prosím lichý!*“ Keď mu nespadne, sťažuje sa: „*Ne proč tam nemôžu jít?*“

Neskôr prišiel ďalší chlapec, ktorý hru poznal. Čudoval sa ako to, že sa deti môžu ísť oboma smermi. Vypukla hádka medzi Anitou a ním. Chlapec povedal: „*Ty to neumíš hrať!*“ Anita odpovedala: „*Ne ty to neumíš hrať, to by neuměla ani pani učitelka, která mi to tak řekla! Ty to asi hraješ podle sebe!*“ Chlapec zostal ticho. Po chvíli sa prispôbil pravidlám podľa Anity a ostatných detí.

Následne sa deti porozchádzali na krúžky. Zostal tam iba Jakub a ešte jedna spolužiačka. Jakub vyhlásil: „*To já budu hrať s dvěma holčkama?*“ Nakoniec sme v hre nepokračovali, pretože pani vychovávateľka povedala, že pôjdu von na dvor.

Príloha č. 2 - Rozhovory s deťmi

Kačka

Ja: *Kolik ti je let?*

Kačka: *Osm.*

Ja: *Takže si ve druhej triede?*

Kačka: *Ano.*

Ja: *A chodiš do družiny každý den?*

Kačka: *Ano.*

Ja: *Co děláš v družině nejradši?*

Kačka: *Nejradši si kreslím.*

Ja: *A co tě naopak nebaví?*

Kačka: *Hraní.*

Ja: *Hraní fakt? A proč?*

Kačka: *Nevím.*

Ja: *A všechny hry tě nebaví, nebo jenom některé?*

Kačka: *Jen nějaký.*

Ja: *A jaký například?*

Kačka: *Hrát si s kostkami.*

Ja: *A jsi radši, když si hrajete vevnitř nebo venku?*

Kačka: *No někdy venku.*

Ja: *A co venku, jaké hry?*

Kačka: *Když si hrajeme na schovávanou, nebo se houpáme.*

Ja: *A kde ses naučila tyto hry, co tady hrajete?*

Kačka: *V družině.*

Ja: *A na co podle tebe slouží pravidla ve hře?*

Kačka: *Nevím.*

Ja: *A co by se stalo, kdyby pravidla nebyly?*

Kačka: *Taky nevím.*

Ja: *A co si teda myslíš?*

Kačka: *Že bychom si dělali, co chceme.*

Ja: *A pak by se co stalo?*

Kačka *mlčí*

Ja: *Poprali byste se?*

Kačka: *No asi jo.*

Ja: *A myslíš si, že je to důležité hrát podle pravidel?*

Kačka: *Je!*

Ja: *A proč?*

Kačka: *Protože kdyby nebyli pravidla, tak bychom nevěděli, jak se to hraje.*

Ja: *A musí se pravidla vždy dodržovat?*

Kačka: *Uhm, jo!*

Ja: *Stalo se někdy, že tady ve družině někdo pravidla nedodržel?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A jak to zjistíte?*

Kačka: *No, že například jednou jsme hráli „Draci, démoni“ a někdo měl nějakou kartu a už ji využil a měl ji tam (vedle) dát a on ji tam nedal.*

Ja: *Takže on ji využil ještě jednou?*

Kačka: *Jo, a my jsme se pak koukli na ty pravidla a tam to bylo, že to má odložit.*

Ja: *A pak jste ho nějak potrestali?*

Kačka: *Ani ne.*

Ja: *Můžou se pravidla někdy změnit?*

Kačka: *Ne.*

Ja: *Nikdy?*

Kačka: *Ne.*

Ja: *A když je například ta hra nudná a vy si tam přidáte něco srandovní?*

Kačka: *Jo, jasný, tak to jo.*

Ja: *A kdybys ty chtěla nějaké nové pravidlo, jak bys to udělala?*

Kačka: *No já bych to udělala tak, že by si tu kartu mohl vzít 2x.*

Ja: *A jak bys to zavedla do hry?*

Kačka: *No řekla bych: „Budeme tu kartu používat 2x!“*

Ja: *A kdyby s tím všichni souhlasili a jeden z hráčů ne, mohlo by se tak hrát?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A kdybys tak chtěla hrát jenom ty?*

Kačka: *Tak by se to hrálo, jak chtějí druzí.*

Ja: *Kdo si myslíš, že pravidla a hry vymýšlí?*

Kačka: *Nevím.*

Ja: *A tak myslíš si, že je starý nebo mladý?*

Kačka: *Stary.*

Ja: *Myslíš, že je sranda hry vymýšlet?*

Kačka: *Je!*

Ja: *A ty už jsi nějakou hru vymyslela?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A jakou?*

Kačka: *No jednou jsme tam, kde jsme bydleli, hráli kytičky, tak to jsme si vymysleli.*

Ja: *A jak se to hraje?*

Kačka: *No, že my jsme takhle klečeli a jeden, jako maminka (název maminka má pravděpodobně postava v hře), když zamrkal tak jsme udělali takhle, jako kytička (obe ruky, spojil laktami k sebe a dlane nastavil do tvaru kvetinky).*

Ja: *A co bylo cílem hry? Když na ně mrknul, tak co se stalo?*

Kačka: *No kdo to neudělal, tak vypadává, když to neudělal hned, jak na něj mrkli.*

Ja: *Myslíš si, že tvoji rodiče hráli stejné hry, jako vy teď?*

Kačka: *Ne.*

Ja: *Máš tady ve družině hodně kamarádů, s kterými si hraješ?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A s kým například?*

Kačka: *S Beátkou.*

Ja: *Ona je tvoje nejlepší kamarádka?*

Kačka: *No my u sebe bydlíme a i vždycky spíme.*

Ja: *A když hrajete spolu s Beátkou, tak hrajete spolu, nebo každá za sebe?*

Kačka: *Spolu.*

Ja: *A už jsi ji někdy nechala vyhrát?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A ona tebe?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A proč?*

Kačka: *Protože se máme rádi, tak si dáváme šance.*

Ja: *A někoho jiného bys taky nechala vyhrát?*

Kačka: *Jo, Jendu.*

Ja: *To je taky tvůj kamarád?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *Takže jenom kamarády bys nechala vyhrát?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A ostatní ne?*

Kačka: *Ne.*

Ja: *A někdy napovídáš svým kamarádům při hře?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A proč?*

Kačka: *No když hrají tu hru poprvé, tak bych jim poradila.*

Ja: *A jak se cítíš, když prohraješ?*

Kačka: *Veselá jsem. Jsem ráda, že ty další jsou rádi.*

Ja: *A ve hře může být více vítězů, nebo jenom jeden?*

Kačka: *Ne, jenom jeden.*

Ja: *A jsou i takové děti, s kterými si nerada hraješ?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A proč? Nemusíš mi říkat, kdo to je, jenom co dělají.*

Kačka: *No my ve škole si nikdo nehrajeme s Hugem, protože on je ošklivý a nadává dalším dětem a sbírá a dává odpadky do pusy.*

Ja: *A proč to dělá?*

Kačka: *Nevíme, my se s ním vůbec nekamarádíme.*

Ja: *A někdy když hrajete hry, tak se i hádáte?*

Kačka: *Ne.*

Ja: *A kluci nebo holky se někdy perou?*

Kačka: *No, my jsme se minule popraly s Bárrou, protože ona začala, že mám hnusný obrázek a furt do mě strkala, tak já jsem jí to oplátila a ona do mě kopl, takhle jsme se mlátili.*

Ja: *A kdo vyhrál?*

Kačka: *Já.*

Ja: *Stalo se už někdy, že jste si hráli a někdo musel být z hry vyloučen?*

Kačka: *Jo.*

Ja: *A proč?*

Kačka: *No protože neudělal to pravidlo, které měl udělat, takže vypadl.*

Ja: *Kdo ho vyloučil?*

Kačka: *Všichni.*

Ja: *A tobě se to někdy stalo, že tě někdo vyloučil?*

Kačka: *Ani ne.*

Ja: *A může někdo z hry jen tak odejít, říct: "já už nehraju a odejít?"*

Kačka: *No když už jednou začne, tak už nemůže jít pryč.*

Ja: *Tak to je všechno, děkuji za rozhovor.*

Tina

Ja: *Kolik ti je let?*

Tina: *Devět.*

Ja: *Takže si ve třetí třídě?*

Tina: *Uhm, jo.*

Ja: *Chodiš do družiny každý den?*

Tina: *No, každý den ne.*

Ja: *Chodiš sem ráda?*

Tina: *Jo moc ráda.*

Ja: *A co tady děláš nejraději?*

Tina: *Ráda kreslím, hraju Jungle speed a prostě to mě baví.*

Ja: *A co tě tu naopak nebaví?*

Tina: *No nebaví mě, když mě někdo otravuje. (Reaguje na Kryštofa, který přišel a strkal hračkou do Tiny)*

Ja: *Když tě někdo otravuje, tak jako teď Kryštof?*

Tina: *Jo, a nebaví mě, když mi někdo nadává.*

Ja: *Někdo ti tady nadává?*

Tina: *Někdy jo.*

Záznam musel být prerušený, kvůli Kryštofovi, který rozhovor rušil. Požiadala som ho, aby bol chvíľu potichu, kým bude odpovedať Tina, ale ak by chcel spýtam sa neskôr aj jeho.

Ja: *Jaká je tvoje nejoblíbenější hra?*

Tina: *No, Jungle speed.*

Ja: *A umíš ji hrát dobře?*

Tina: *Jo.*

Ja: *A kde ses to naučila?*

Tina: *Tady.*

Ja: *Kdo tě to naučil?*

Tina: *Paní učitelka.*

Ja: *Co si myslíš, jaké hry hráli tvoji rodiče?*

Tina: *No, máma mi to říkala a říkala, že když byla malinká, tak ji nejvíc bavila ta Jungle speed a Člověče.*

Ja: *Oni taky hráli Jungle speed?*

Tina: *Jo.*

Ja: *A ještě něco?*

Tina: *A ještě hráli Carcassonne.*

Ja: *Co to je?*

Tina: *To je taková hra, že tam máš kartičky a panáčky, ale já to moc neumím.*

Ja: *Aha tak to ani já neznám. A na co podle tebe slouží ve hře pravidla?*

Tina: *No ani moc nevím, nejspíš když jsme ve škole tak oni mi říkají, abychom neběhali, to říká paní učitelka a pořád nám dávají nějaké pravidla a nám to je jedno. (smích)*

Ja: *Takže to není nějak důležité?*

Tina: *Ale pro mě je to důležité, když mě někdo podkopne, že se nesmí podkopávat, protože mně se to dneska stalo.*

Ja: *Tebe někdo podkopl?*

Tina: *Jo. Praštila jsem se tady a tady a tady má škrábanec a černou modřinu (ukazuje zranění).*

Ja: *A kdo tě podkopl?*

Tina: *No jeden kluk, jen tak. Jmenuje se Ondra, ale toho neznáš, on je šesták.*

Ja: *Myslíš si, že je důležité hrát podle pravidel?*

Tina: *Jo, když se to chce někdo naučit, tak hraju podle pravidel, ale když chci někoho napálit, tak jestli si to nevšimne tak ... (ticho)*

Ja: *Tak nehraješ podle pravidel?*

Tina: *No, tak podvádím a hraju to dobře.*

Ja: *Takže někdy podvádíš?*

Tina: *Jo.*

Ja: *Myslíš si, že se pravidla můžou měnit?*

Tina: *Ty, které nejsou moc vážné, tak ty se můžou měnit.*

Ja: *A kdo je může měnit?*

Tina: *Paní učitelka.*

Ja: *A ve hře, když si hrajete, je může někdo změnit?*

Tina: *Já si myslím, že jo. Například když se hraje na barvy a na tvary, tak se to může změnit a hrát jen na barvy.*

Ja: *A to se může stát kdykoliv?*

Tina: *No, když někdo řekne, že se bude hrát na barvy a někdo zase na tvary.*

Ja: *A to jenom řekneš, že se bude hrát na barvy nebo na tvary a bude se tak hrát?*

Tina: *No když to chtějí i ostatní, tak jo.*

Ja: *Takže když se domluvíte?*

Tina: *Jo, například, že první kolo budeme hrát na tvary nebo na barvy a další zas můžeme hrát jinak na barvy, nebo na tvary nebo se prostě nějak dohodneme.*

Ja: *A kdybys chtěla nějaké úplně nové pravidlo?*

Tina: *To asi ne.*

Ja: *A stává se, že někdo pravidla nedodrží?*

Tina: *Jo, tady kolega. (Ukazuje na Kryštofa)*

Ja: *Jo, Kryštof?*

Tina: *Jo dává do outu.*

Ja: *A co bys udělala, kdybys někoho viděla podvádět?*

Tina: *No řekla bych mu: „Hele, nepodváděj, já tě vidím.“*

Ja: *A on by přestal?*

Tina: *No, jo vrátím mu karty a pak bychom spolu hráli.*

Ja: *A co bys dělala, kdybys chtěla hodně vyhrát nějakou hru?*

Tina: *Tak bych se hodně snažila a dávala bych pozor, trénovala bych to.*

Ja: *Uhm, a kdyby to nešlo?*

Tina: *No tak bych musela pořád trénovat pořád dokola a chvíli si odpočinout a pak znova trénovat celý den.*

Ja: *A jak se cítíš, když prohraješ?*

Tina: *Tak si občas nadávám, nebo se zmlátím.*

Ja: *Sama sebe? Proč?*

Tina: *No a pak se rozbrečím.*

Ja: *Jak to? Vždyť to má být sranda ne?*

Tina: *Ne!*

Ja: *Takže hry jsou vážný?*

Tina: *Jo, pro mě jo. Když jde o něco, třeba peníze nebo o pohár nebo tak.*

Ja: *A s kým se tady hraješ nejraději?*

Tina: *No s Adinkou, s Kačkou a s Dominikou.*

Ja: *A proč zrovna s nimi?*

Tina: *Vždycky si na mně udělají čas, hrají si se mnou, pomůžou mi a Adinka mi nejvíc pomáhá, půjčuje mi věci, když něco nemám, tak mi půjčí, pomáhá mi, když se mi něco stalo, tak ona přišla a pomohla mi.*

Ja: *Tak to je hodná. A když s Adinkou hrajete, tak už si ji někdy nechala vyhrát?*

Tina: *Jo občas ji nechávám vyhrát, ale někdy ne.*

Ja: *A proč si ji nechala vyhrát?*

Tina: *No nevím. Protože ona nemůže proti mně vyhrát, tak ji nechávám.*

Ja: *Takže ty hraješ lépe?*

Tina: *Jo, hraju líp než ona.*

Ja: *A ona tebe už někdy nechala vyhrát?*

Tina: *Ne, ještě ne.*

Ja: *A kdyby ona hrála lépe, tak by tě nechala?*

Tina: *Ne.*

Ja: *Myslíš, že ne? Takže ona se vždycky snaží vyhrát?*

Tina: *Jo.*

Ja: *Kolik vítězů může podle tebe mít hra?*

Tina: *No když jsme hráli karty, tak se hrálo o takový obří pohár, kde byly peníze, eura.*

Ja: *Fakt?*

Tina: *Jo a byly jsme jenom tři a já jsem hrála taky.*

Ja: *Takže každý něco vyhrál?*

Tina: *Ne, každý dostal jedno euro a na konci první dostal ten pohár, ten co byl na druhém, tak dostal dvacet eur a ten co byl na posledním, dostal jenom jedno euro. Já jsem byla druhá.*

Ja: *Aha a s kým si to hrála?*

Tina: *No s takovýma dvěma chlapy. A bylo to těžký.*

Ja: *Hm, tak to si dobrá, že jsi byla na druhém místě.*

Tina: *A já jsem měla ještě hodně a oni už měli jenom dvě karty. A už to málem vyhráli, měli jen jednu nebo dvě karty a já jsem potom začala úplně vyhrávat.*

Ja: *Co to bylo za hru?*

Tina: *Takové karty.*

Ja: *Jsou v družině i takové děti, se kterými si nerada hraješ?*

Tina: *Jo, jako Kryštof.*

Ja: *A co dělají?*

Tina: *No, chtějí si hrát a pak mě otravují, berou mi karty, a prostě někteří se tváří, že jsou neviditelní a začnou mě plácát na zadek anebo štípat. A tak jim řeknu: „Já tě vidím!“, že mě nemá otravovat.*

Ja: *Takže on tě plácá po zadku a říká, že je neviditelný?*

Tina: *Jo a dává mi francouzáka.*

Ja: *A přitom říkal, že je neviditelný?*

Tina: *Jo.*

Ja: *A ještě s někým si nerada hraješ?*

Tina: *Jo. S Ondrou, Kryštofem a Jakubem.*

Ja: *A co dělají?*

Tina: *No pořád mi dávají pusy a osahávají mě. A mně to je nepříjemný.*

Ja: *A někdy se při hře hádáte?*

Tina: *Jo hádáme se.*

Ja: *Když si hrajete?*

Tina: *Jo někdy jo.*

Ja: *A proč?*

Tina: *Protože někdo říká, že to není fér, že máš tohle, já se s tebou nekamarádím.*

Ja: *A pak se pohádáte?*

Tina: *No já řeknu: „Ale proč?“ A tak se hádáme.*

Ja: *A někdy se i perete?*

Tina: *Jo ona mně už škrtila. (hovorí to s úsmevom)*

Ja: *Kdo?*

Tina: *Kamarádka.*

Ja: *A proč?*

Tina: *No protože jsme se pohádali a pak jsme se začali prát a ona mně normálně začala škrtit a já jsem se dělala, že jsem mrtvá a pak jsem ji nakopla.*

Ja: *Proč jste se pohádali?*

Tina: *Nevím, kvůli něčemu se naštvála a ona mi to neřekla.*

Ja: *A to když si hrajete, se takhle perete?*

Tina: *Ne.*

Ja: *Nikdy?*

Tina: *Ne.*

Ja: *Takže, když si hrajete, tak se nehádáte ani neperete, jenom vážně?*

Tina: *No když se hádáme, tak se pereme.*

Ja: *A když si hrajete?*

Tina: *Tak se jenom domluvíme.*

Ja: *Takže, když jedna s něčím nesouhlasí, tak to tak nebude?*

Tina: *Ne.*

Ja: *To se dokážete domluvit?*

Tina: *Jo.*

Ja: *A myslíš si, že hádání někdy ke hře patří?*

Tina: *Ne.*

Ja: *„Tak to je odemně všechno, děkuji, že jsi mi odpovídala.“*

Jakub

Ja: *Kolik ti je let?*

Jakub: *Osm a tři čtvrtě.*

Ja: *Takže si ve druhé, nebo ve třetí třídě?*

Jakub: *Ve třetí.*

Ja: *Chodíš do družiny každý den?*

Jakub: *No někdy po obědě, ale ne vždy.*

Ja: *A chodíš tady rád?*

Jakub: *Jo.*

Ja: *Co tady rád děláš?*

Jakub: *Hraju nějaké hry.*

Ja: *A jaké nejraději?*

Jakub: *Třeba Jungle speed a nebo stojíme tamhle na koberci a stavíme věže.*

Ja: *A kde ses tyto hry naučil?*

Jakub: *Tady.*

Ja: *A jaké hry hraješ doma?*

Jakub: *Třeba Pexeso, ale hodně často Prší.*

Ja: *A s kým je hraješ?*

Jakub: *Bud' s bratrem, nebo s mámou.*

Ja: *Víš, jaké hry hráli tvoji rodiče, když byli malí?*

Jakub: *Ne, ale myslím, že hráli Prší a Kanastu.*

Ja: *Uhm, takže s kartami?*

Jakub: *Jo.*

Ja: *Na co podle tebe slouží pravidla?*

Jakub: *Aby se nepodvádělo, jakože hodím čtyřku a řeknu, že to znamená čtyřicet.*

Ja: *Myslíš si, že jsou pravidla ve hře důležité?*

Jakub: *No samozřejmě.*

Ja: *A co by se stalo, kdyby pravidla nebyly?*

Jakub: *No, byl by v tom zmatek a prostě by nikdo nevěděl, jak se to hraje, ale mohli bychom si vymyslet nějaké svoje pravidla. Ale to by pravidla furt nebyli ... No, to by se nedalo ani hrát.*

Ja: *A když si vy hrajete, tak kdo může vymýšlet pravidla?*

Jakub: *No to můžeme, ale to bychom tu hru mohli nějak poškodit, nebo zničit.*

Ja: *Takže můžete ty pravidla měnit, nebo to už by byla jiná hra?*

Jakub: *Byla by to už jiná hra, ale se stejnými panáčky a stejnou deskou.*

Ja: *A můžete si pravidla nějak upravit?*

Jakub: *Myslím, že by se to nemělo dělat, ale já to někdy upravuju.*

Ja: *Jo například, jako když jste hráli Monopoly, tak jste to hráli podle sebe.*

Jakub: *Jo.*

Ja: *Stává se někdy, že někdo pravidla nedodrží tady v družině?*

Jakub: *No, někdy se to stává.*

Ja: *A co mu na to řeknete? Nebo co bys udělal, když vidíš, že někdo podvádí?*

Jakub: *Řekl bych, že takhle se to prostě nehraje a ukázal bych mu jak to je.*

Ja: *A kdyby pořád podváděl?*

Jakub: *Tak bych ty pravidla udělal podle něho, nebo bychom si prostě nehráli.*

Ja: *A co by musel někdo udělat, abyste ho vyloučili?*

Jakub: *Nevím, kdyby pořád řval, že takhle se to hraje, nebo tak..*

Ja: *Co bys dělal, kdyby si chtěl hru moc vyhrát?*

Jakub: *Hodně bych se musel hodně snažit a věřit si.*

Ja: *Jak se cítíš, když prohraješ?*

Jakub: *No nemám žádný pocity, protože vím, že je to jenom hra a o nic nejde.*

Ja: *Takže se nesnažíš vždycky vyhrát?*

Jakub: *No měl bych se snažit, protože kdybych se nesnažil, tak by ten druhý kamarád, by ho to vůbec nebavilo a odešel by, protože by to bylo hrozný.*

Ja: *Už si někdy někoho nechal vyhrát?*

Jakub: *Nemělo by se to dělat, ale jednou jsem někoho nechal vyhrát.*

Ja: *Proč?*

Jakub: *To ani nevím.*

Ja: *A tebe někdo nechal už vyhrát?*

Jakub: *No, několikrát.*

Ja: *A proč?*

Jakub: *Můj bratr, protože se naštvál a prostě úplně nechtěl hrát a nechtěl to tak.*

Ja: *Tak tě nechal vyhrát?*

Jakub: *Jo.*

Ja: *A někdy se i hádáte při hře?*

Jakub: *No, někdy se hádáme.*

Ja: *A proč?*

Jakub: *Protože jeden chce to pravidlo změnit a jiný třeba nechce.*

Ja: *A pak se pohádáte?*

Jakub: *Jo.*

Ja: *A někdy se i perete?*

Jakub: *Někdy jo.*

Ja: *A kvůli tomu samému?*

Jakub: *Jo.*

Ja: *A ještě kvůli něčemu jinému?*

Jakub: *Taky, že někdo podvádí a říká: „Ne, já nepodvádím.“ A tak.*

Ja: *A myslíš si, že to ke hře patří?*

Jakub: *Ne.*

Ja: *Tak ti děkuji za rozhovor.*

Jakub: *Jo.*

Bára

Ja: *Kolik ti je let?*

Bára: *Osm.*

Ja: *Takže si ve druhé třídě?*

Bára: *Uhm.*

Ja: *Chodíš do družiny každý den?*

Bára: *Někdy ne.*

Ja: *Chodíš sem ráda?*

Bára: *Jo.*

Ja: *Co tady nejraději děláš?*

Bára: *Hraju hry, vyrábím.*

Ja: *A z těch her jaké?*

Bára: *Třeba Duchy, démony a draky a to je asi všechno.*

Ja: *To je taková tvoje nejoblíbenější?*

Bára: *Jo.*

Ja: *A když jste venku?*

Bára: *Jo třeba Na babu, vybíjenou a tak.*

Ja: *A ty hry tě kdo naučil?*

Bára: *Některé paní učitelka a některé spolužáci.*

Ja: *A myslíš si, že když tvoji rodiče byli malí, tak hráli stejné hry jako ty?*

Bára: *No, některé.*

Ja: *Které?*

Bára: *Třeba babu.*

Ja: *Co je tvoje nejoblíbenější hra ze všech?*

Bára: *Já mám všechny ráda.*

Ja: *Myslíš si, že je to těžké takovou hru vymyslet?*

Bára: *No tak trochu práce to dá s tím vymyšlením.*

Ja: *A ty bys uměla nějakou hru vymyslet?*

Bára: *Tak trvalo by to trochu dlouho.*

Ja: *A s kamarády jste nějakou hru už vymysleli?*

Bára: *Ne. Ale moje kamarádka vymyslela nějakou hru, akorát nám neřekla, jak se to hraje.*

Ja: *To se jí musíš zeptat. A tady v družině si s kým hraješ nejvíc?*

Bára: *S Anitkou, s Beou ...*

Ja: *A když si s nimi hraješ, tak si pomáháte, nebo spíš hrajete každá za sebe?*

Bára: *Někdy v týmu a někdy samostatně.*

Ja: *A někdy jim při hře napovídáš?*

Bára mlčí.

Ja: *Třeba když vidíš, že mají šanci při Jungle speed chytit totem?*

Bára: *Tak to by byl podvod.*

Ja: *A už si někdy někoho nechala vyhrát?*

Bára: *Sestřenici.*

Ja: *A proč?*

Bára: *Ona by se naštvála a šla by za rodiči a řekla: „Mami, Bára furt vyhrává.“*
(smiech)

Ja: *Ona je mladší nebo starší?*

Bára: *Jí je pět let.*

Ja: *A ona byla naštvaná nebo smutná?*

Bára: *Spíš naštvaná.*

Ja: *A ty když prohraješ, tak jsi taky naštvaná?*

Bára: *Ani ne, spíš jsem ráda, že vyhrál někdo jiný.*

Ja: *Jsou tady i takové děti, s kterými si nerada hraješ?*

Bára: *Jo.*

Ja: *A proč? Co dělají?*

Bára: *Třeba jsou na mně zlí.*

Ja: *Co to znamená? Co dělají?*

Bára: *Šťouchají mě a tak.*

Ja: *A někdy se při hře i hádáte?*

Bára: *No, někdy.*

Ja: *Myslíš si, že to ke hře patří?*

Bára: *Ne, ale někdy to teda propukne.*

Ja: *A ty se vždy snažíš vyhrát?*

Bára: *To ne.*

Ja: *A stalo se někdy, že by byl někdo ze hry vyloučen?*

Bára: *Jo.*

Ja: *Proč?*

Bára: *Třeba, že někdo podvádí, tak ho vyloučíme.*

Ja: *A jak to zjistíš, že podvádí?*

Bára: *To já nevím, já jsem ještě nikoho nevyloučila.*

Ja: *A tebe někdo vyloučil?*

Bára: *Jednou u Jungle speed.*

Ja: *Proč?*

Bára: *Nevím.*

Ja: *Myslíš si, že je důležité, hrát podle pravidel?*

Bára: *No někdy si to můžeme klidně změnit, že to budeme hrát vlastnoručně.*

Ja: *A pravidla se musí vždy dodržovat? Můžou se obejít?*

Bára: *U nějakých her jo.*

Ja: *A co by se stalo, kdyby pravidla vůbec nebyly?*

Bára: *To by byl trochu problém.*

Ja: *Proč?*

Bára: *Nevěděli bychom, jak se to hraje, jaké jsou pravidla.*

Ja: *Hádali byste se?*

Bára: *Uhm, že jak to bude.*

Ja: *A kdo může pravidla měnit?*

Bára: *Když se domluvíme.*

Ja: *Takže všichni musí souhlasit?*

Bára: *Jo.*

Ja: *A když jeden nesouhlasí?*

Bára: *Tak bychom se ještě domluvili, jak to tedy budeme hrát. Jestli jiné pravidla nebo ty staré.*

Ja: *A toho co by nesouhlasil, co by s ním bylo?*

Bára: *Tak asi by šel někam jinam.*

Ja: *A stává se, že někdo při hře podvádí?*

Bára: *No někdy.*

Ja: *A už si to viděla?*

Bára: *Jo.*

Ja: *A co mu na to řekneš? Nebo uděláš něco?*

Bára: *Tak já mu jenom řeknu, aby nepodváděl.*

Ja: *Tak to je všechno, děkuji za rozhovor.*

Anita

Ja: *Kolik ti je let?*

Anita: *Je mi, bylo mi osm let.*

Ja: *Takže si ve druhé třídě?*

Anita: *Chodím do 2.A.*

Ja: *Chodíš do družiny každý den?*

Anita: *Každý den, kromě většinou od Vánoc to pro mě chodí babička.*

Ja: *Chodíš sem ráda?*

Anita: *Jo.*

Ja: *Co tady nejraději děláš?*

Anita: *Hraju nejradši Duchy, démony a draky.*

Ja: *A raději si hraješ vevnitř, nebo venku?*

Anita: *No, když je pěkné počasí tak si radši hraju na zahradě.*

Ja: *A co nejradši?*

Anita: *Schovávanou a honěnou.*

Ja: *A ty hry, co tady hrajete, ses naučila sama nebo tě to naučila paní vychovatelka?*

Anita: *Duchy, démony a draky a Jungle speed učitelka a ostatní kamarádi.*

Ja: *Myslíš, že tvoji rodiče hráli stejné hry, když byli malí?*

Anita: *No já si myslím, že babu a schovávanou hráli.*

Ja: *A takové stolní hry?*

Anita: *Třeba Člověče, nezlob se, Šachy, Dámu tak to hráli.*

Ja: *Co je teda tvá nejoblíbenější hra ze všech?*

Anita: *Nejoblíbenější mám dvě. Jedna je z domova a jedna tady. Duchové, démoni a draci a další se jmenuje Svět modelek a tam máš figurku, tam postupuješ, bereš karty a tam vytáhneš kartu, a pokud vytáhneš všechny karty, tak je to dobrý.*

Ja: *Uhm, super a kdo si myslíš, že hry vymýšlí?*

Anita: *Třeba nějaký člověk.*

Ja: *Myslíš, že je to profese?*

Anita: *Povolání? Já si myslím, že není.*

Ja: *Myslíš si, že je to těžké vymyslet hru?*

Anita: *Myslím si, že jo.*

Ja: *A už jsi někdy nějakou vymyslela?*

Anita: *No ne.*

Ja: *Tady v družině si s kým hraješ nejraději?*

Anita: *S Beátkou, Markétkou, hm skoro se všema.*

Ja: *Takže máš hodně kamarádů?*

Anita: *Jo.*

Ja: *A nejlepšího kamaráda máš?*

Anita: *Jo Markétku, ta chodí ke mně spát.*

Ja: *A kdys si spolu hrajete, tak hrajete spolu, snažíte se, si pomáhat, anebo hrajete každá za sebe.*

Anita: *Někdy si pomáháme, někdy každá za sebe.*

Ja: *A kdy si pomáháte?*

Anita: *Třeba při té hře, kde jsou ty předměty rozházené a my je máme ukázat. (Vild katten) A tam to hrají dva a přitom si pomáhají, takže když to druhý vidí, co je s ním, tak to ukáže.*

Ja: *Takže to je taková týmová hra?*

Anita: *To je týmová hra.*

Ja: *A když hrajete Jungle speed a viděla bys, že Markétka může chytit ten totem, tak bys ji to neukázala?*

Anita: *Kdyby byla začátečník, tak bych ji nechala vyhrát, ale kdyby to už hladce uměla, tak bych jí jen v duchu říkala.*

Ja: *Takže už jsi někoho nechala vyhrát?*

Anita: *Nechala jsem při tom Jungle speed-u nováčky.*

Ja: *Proč?*

Anita: *Protože oni to neumějí třeba, nebo je třeba upozorňuju na chybu, že aby náhodou nebrali všechny karty.*

Ja: *Jsou tady i takové děti, s kterými si nerada hraješ?*

Anita: *Jo, pár.*

Ja: *A proč?*

Anita: *Protože třeba chci hrát nějakou hru a on o nějakých střilečkách a tak.*

Ja: *A někdy se i hádáte, když si hrajete?*

Anita: *Někdy jo, ale to je výjimečný případ.*

Ja: *Myslíš si, že to ke hře patří, když se hádáte?*

Anita: *Já si myslím, že ne.*

Ja: *A když prohraješ, tak jsi naštvaná?*

Anita: *No, ne já jsem ráda, že jsem se u toho pobavila.*

Ja: *Takže se nesnažíš za každou cenu vyhrát?*

Anita: *Snažím, ale když prohraju tak mně se líbí, když hraju dobře.*

Ja: *A stalo se už někdy, že bys viděla někoho podvádět?*

Anita: *No, viděla.*

Ja: *A co jim na to řekneš? Nebo co bys udělala?*

Anita: *„Nepodváděj!“*

Ja: *Kdyby to nikdo neviděl, jenom ty tak bys mu to řekla?*

Anita: *Jo.*

Ja: *A kdyby pořád podváděl?*

Anita: *Tak bych upozornila ostatní.*

Ja: *A stalo se už někdy, že jste hráli a někoho jste ze hry vyloučili?*

Anita: *Nepamatuji si.*

Ja: *A proč byste někoho mohli vyloučit?*

Anita: *Třeba to někdy mohlo být, ale ne, že špatně, ale třeba na míčovkách (míčové hry), to se stalo mně, že mně vyloučili, protože mi strašně třeštila hlava, jenom tohle jsem zažila.*

Ja: *Myslíš si, že je to důležité dodržovat pravidla ve hře?*

Anita: *Tak můžou se změnit, ale bez pravidel by hry nebyly.*

Ja: *A jak se můžou změnit pravidla? Jenom někdo řekne: „změňme pravidla“? Může to tak být?*

Anita: *Podle toho jak to bude vypadat.*

Ja: *Když se všichni shodnou?*

Anita: *Tak to jo.*

Ja: *A když jeden nesouhlasí?*

Anita: *Tak se domluvíme, a kdyby pořád nesouhlasil, tak bychom mu řekli, ať si jde hrát něco jiného.*

Ja: *Co by bylo, kdyby pravidla nebyly?*

Anita: *Tak to by hry nebyly vůbec.*

Ja: *A jak by to vypadalo?*

Anita: *No blbě, protože by všechno bylo jako Člověče, nezlob se.*

Ja: *A Člověče, nezlob se nemá pravidla?*

Anita: *Má ale nebylo by nic. Nebylo by to dobrý.*

Ja: *Tak děkuji za rozhovor.*

Lukáš

Ja: *Kolik ti je let?*

Lukáš: *Osm.*

Ja: *Jsi ve druhé třídě?*

Lukáš: *Ve třetí.*

Ja: *Chodíš do družiny každý den?*

Lukáš: *Jo, ale teď i do klubu.*

Ja: *Do jakého klubu?*

Lukáš: *Do klubu mladých, to máme ve škole.*

Ja: *Aha, a do družiny chodíš rád?*

Lukáš: *Jo chodím.*

Ja: *Co tady nejraději děláš?*

Lukáš: *Nevím, vyměňuju.*

Ja: *Vyměňuješ?*

Lukáš: *Pokémony.*

Ja: *A jaké hry nejraději v družině hraješ?*

Lukáš: *Nevím, Jungle speed, nebo nějaké Lidské tělo.*

Ja: *A ještě ti pokémoni?*

Lukáš: *Jo.*

Ja: *A co s nimi děláte?*

Lukáš: *Vyměňujeme je, nebo s nimi hrajeme hry.*

Ja: *Jaké hry?*

Lukáš: *Třeba na každém pokémonovi je číslo a ty je máš různě zamíchaný v balíčku, vezmeš je a kdo má to vyšší číslo.*

Ja: *Kde ses tyto hry naučil?*

Lukáš: *Nějaký pravidla nám řekla paní učitelka a ty pokémony jsem si třeba vymyslel.*

Ja: *Sám sis to vymyslel?*

Lukáš: *No ale oni to hrají skoro všichni takhle. Takže si to vymysleli všichni.*

Ja: *Myslíš si, že tvoji rodiče hráli stejné hry?*

Lukáš: *Ne.*

Ja: *A jaké si myslíš, že hráli?*

Lukáš: *Nevím.*

Ja: *A teda byly úplně jiné?*

Lukáš: *Jo.*

Ja: *Na co podle tebe slouží pravidla ve hře?*

Lukáš: *Aby nikdo nepodváděl.*

Ja: *A co by se stalo, kdyby někdo podváděl?*

Lukáš: *Tak ho vyřadíme nebo prostě nebude hrát jedno kolo anebo tak.*

Ja: *Myslíš si, že je to důležité hrát podle pravidel?*

Lukáš: *Jo.*

Ja: *Kdo může pravidla hry změnit?*

Lukáš: *Ten, kterému tak hra patří. Takže třeba paní učitelka je trochu může změnit.*

Ja: *Takže, kdybys ty přinesl hru, tak může říct, jak se to bude hrát?*

Lukáš: *Jo.*

Ja: *A můžeš vymyslet úplně nové pravidlo?*

Lukáš: *Podle mně jo.*

Ja: *Už si někdy nějaké vymyslel?*

Lukáš: *Jo.*

Ja: *A jaké?*

Lukáš: *Já jsem vymyslel tu hru.*

Ja: *Stává se někdy v družině, že někdo podvádí?*

Lukáš: *Jo.*

Ja: *Co s ním pak uděláte?*

Lukáš: *To jsem už říkal.*

Ja: *Bud' ho vyřadíte, nebo?*

Lukáš: *Třeba jedno kolo nehraje.*

Ja: *A ještě něco jiného?*

Lukáš: *Ne.*

Ja: *A co bys dělal, kdybys někoho viděl podvádět.*

Lukáš: *Řekl bych to.*

Ja: *Komu bys to řekl?*

Lukáš: *Těm hráčům, aby věděli, že on podvádí, abychom ho třeba vyřadili.*

Ja: *Když hrajete s kluky, tak hraje každý sám, nebo si snažíte pomáhat a hrát spolu?*

Lukáš: *Někdy jo někdy ne, třeba, že když je hra rozehraná, tak třeba pomáhám, ale to se moc často neděje.*

Ja: *A když hrajete Jungle speed tak ostatním napovídáš, když vidíš, že má šanci?*

Lukáš: *Já ne, to spíš jiné děti.*

Ja: *Jsou ještě nějaké jiné hry, co by tě bavili třeba doma, nebo venku na hřišti?*

Lukáš: *Fotbal.*

Ja: *A tam se můžou měnit pravidla?*

Lukáš: *Jo někdy jo.*

Ja: *Někdy se tam i hádáte nebo perete?*

Lukáš: *Někdy hádáme, ale málo, ale nepereme.*

Ja: *Ale když je fotbal v televizi, tak tam se někdy perou. Proč to dělají?*

Lukáš: *Jsou naštvaní, že někdo udělal faul.*

Ja: *A co bys dělal, kdybys chtěl nějakou hru moc vyhrát?*

Lukáš: *Tak nevím.*

Ja: *Tak kdybyste hráli s kluky pokemony a ty bys chtěl moc vyhrát třeba nad Kryštofem, co bys dělal?*

Lukáš: *Tak to nehraju jenom s kluky, to hraju i s dospělýma. Já nechci ani moc vyhrávat v těch pokémonech, když tak v nějakých těch kartách.*

Ja: *Tak chceš vyhrát v kartách, tak co bys dělal? Jak bys hrál?*

Lukáš: *Hrál bych normálně a modlil se, abych vyhrál.*

Ja: *Jak se cítíš, když hru prohraješ?*

Lukáš: *Nic moc. Ale když vyhraju tak říkám, že je dobrý, že jsme si zahráli. Ale jen když vyhraju.*

Ja: *A když prohraješ, jsi naštvaný?*

Lukáš: *Nejsem úplně, ale tak zase to řekne někdo jiný.*

Ja: *S kým si hraješ nejraději?*

Lukáš: *S Vaškem, to je můj kamarád, a s Jakubem.*

Ja: *Proč zrovna s nimi? Hraje se s nimi dobře?*

Lukáš: *Jo, protože jsou to moji nejlepší kámoši.*

Ja: *Už jsi někdy nechal někoho vyhrát?*

Lukáš: *Jo někdy jo.*

Ja: *Proč?*

Lukáš: *Protože to hrál poprvé, tak jsem se snažil být špatný.*

Ja: *Proč?*

Lukáš: *Aby vyhrál.*

Ja: *Aby ho to bavilo, nebo abys ho to naučil?*

Lukáš: *Abych ho to naučil.*

Ja: *Kolik vítězů může mít hra?*

Lukáš: *Může být jeden.*

Ja: *Jsou tady i takové děti, s kterými si nerad hraješ?*

Lukáš: *Jo.*

Ja: *A co dělají?*

Lukáš: *Třeba pořád chtějí velet a takové.*

Ja: *Že chtějí být ostatním velet?*

Lukáš: *Jo.*

Ja: *Už ses někdy s někým při hře hádal?*

Lukáš: *Jo.*

Ja: *Myslíš si, že to ke hře patří?*

Lukáš: *Ne.*

Ja: *A proč jste se hádali?*

Lukáš: *Třeba o tom, že máme takové pexeso, trpaslíky. Já jsem měl tři dvojice za sebou a oni říkali, že jsem si to našvindloval.*

Ja: *A našvindloval?*

Lukáš: *Ne.*

Ja: *To je všechno. Děkuji za rozhovor.*

Lukáš: *Cože? Už?*

Vašek

Ja: *Kolik ti je let?*

Vašek: *Deset.*

Ja: *Ve které jsi třídě?*

Vašek: *Ve 3.A.*

Ja: *Chodíš do družiny každý den?*

Vašek: *Ne.*

Ja: *A chodíš sem rád?*

Vašek: *Docela jo.*

Ja: *Co nejraději děláš?*

Vašek: *Hraju hry.*

Ja: *A jaké hry?*

Vašek: *Jungle speed.*

Ja: *A ještě něco?*

Vašek: *To tady nejde, fotbal.*

Ja: *Chodíš na nějaký kroužek?*

Vašek: *Jo.*

Ja: *A kde ses tyto hry naučil?*

Vašek: *Tak různě. Doma, v družině.*

Ja: *A kdo tě je naučil?*

Vašek: *Nenaučili mně to, ale rovnou jsme hráli a tak jsem se je naučil.*

Ja: *Tvoje nejoblíbenější hra je?*

Vašek: *Hrady a zámky.*

Ja: *To tady máte v družině?*

Vašek: *Ne.*

Ja: *Jaké hry hráli podle tebe tvoji rodiče? Myslíš, že stejně jako vy?*

Vašek: *Ne, měli třeba takové plastové miny, měli dřevěné ty fotbalové branky a ještě něco na způsob lega a ještě dřevěný hračky, třeba kostky.*

Ja: *Na co podle tebe slouží pravidla?*

Vašek: *Aby tam nebyly zmatky.*

Ja: *A myslíš si, že je důležité hrát podle pravidel?*

Vašek: *Jo.*

Ja: *A proč?*

Vašek: *Nevím.*

Ja: *Co by bylo, kdyby pravidla nebyly?*

Vašek: *Konec světa. Jenže to by fakt byl konec světa, všichni by si mohli dělat cokoli a dát třeba dvě atomovky.*

Ja: *Takže je to důležité?*

Vašek: *Jo.*

Ja: *Kdo může pravidla hry měnit?*

Vašek: *To se může před začátkem hry. Může se to trošku změnit.*

Ja: *Takže ty když chceš, tak je můžeš měnit?*

Vašek: *Jo, ale ne tak jako, aby ta hra byla, že třeba kdo na to první šáhne, tak to bude jeho.*

Ja: *Kdo může vymyslet úplně nové pravidlo?*

Vašek: *Lidi, kteří ty hry vymýšlejí.*

Ja: *Takže ty bys nemohl vymyslet?*

Vašek: *Mohl, ale víc ti, co ty pravidla vymýšlejí.*

Ja: *A kdybys ty chtěl nějak nové pravidlo?*

Vašek: *Domluvil bych se s ostatníma.*

Ja: *Stává se někdy, že někdo v družině pravidla nedodrží?*

Vašek: *Jo těch je sto, například tady Kryštof.*

Ja: *Jo? A co mu na to řekneš, když to vidíš, že podvádí?*

Vašek: *Ne, on nepodvádí, ale dělá blbosti.*

Ja: *Takže jenom nějak hru ruší?*

Vašek: *Ano.*

Ja: *A kdybys viděl někoho, jak podvádí, co bys dělal?*

Vašek: *Tak bych mu řekl: „Přestaň!“ a kdyby pořád nepřestal, tak bych ho vyhodil.*

Ja: *A můžeš někoho vyhodit ze hry?*

Vašek: *No ne, ale nevyhodil bych ho, ale poprosil bych ho, aby šel pryč.*

Ja: *Jak bys popsal soutěživého člověka?*

Vašek: *Že se do všeho hrne.*

Ja: *A ty jsi soutěživý?*

Vašek: *Docela jo. Já třeba hodně sportuju. Třeba teď jdeme na turnaj o víkendu.*

Ja: *Co bys dělal, kdybys chtěl ten turnaj moc vyhrát? Jak bys hrál?*

Vašek: *Hodně bych se snažil.*

Ja: *A to by stačilo?*

Vašek: *Jo.*

Ja: *Jak se cítíš, když prohraješ?*

Vašek: *Tenkrát jsem byl smutný, ale mamča mě naučila, ať si z toho nic nedělám a naopak jsme rád, že jsme si zahráli.*

Ja: *Takže nejsi smutný?*

Vašek: *Ne.*

Ja: *S kým si tady hraješ nejraději?*

Vašek: *S Lukášem.*

Ja: *A proč? Co dělá takové, že se s ním rád hraješ?*

Vašek: *On taky hraje fotbal.*

Ja: *On hraje podle pravidel?*

Vašek: *Jo. Luky ten je takový, že i kdyby měl udělat faul, tak by ho neudělal.*

Ja: *A ty?*

Vašek: *Já jsem jednou dal ruku a nepřiznal se, protože jsem dal gól a prohrávali jsme o jeden gól. Nechtěl jsem, abychom prohráli, tak jsem nic neřekl.*

Ja: *Co myslíš, že by na to řekli, kdyby to věděli?*

Vašek: *Byly by na mně naštvány.*

Ja: *Když si hraješ třeba s Lukášem, tak si pomáháte, nebo každý hraje za sebe?*

Vašek: *Když to je na týmy, tak si pomáháme, ale když ne tak se snažíme každý za sebe.*

Ja: *Už jsi Lukáše, nebo někoho jiného někdy nechal vyhrát?*

Vašek: *Jo, moji sestřenici, protože ta když prohraje, tak je to na celý den bulení.*

Ja: *A ještě někoho?*

Vašek: *Jo jednou jsem nechal předškoláky, protože oni s námi hráli fotbal a my jsme vyhráli a oni říkali, že nás porazí, ale pak jsme si dali ještě jednou a pak ještě jednou tak jsme je nechali, aby vyhráli. Pak už jsme hráli normálně, ale kdyby byli proti nám třeba taky třetíáci, tak bychom hráli naplno.*

Ja: *Takže když jsou mladší, tak jim chcete nějak pomoci?*

Vašek: *Jo, že třeba jednou my jsme se vůbec nesnažili a oni nemohli to (dát gól), takže jsem si občas dal vlastní.*

Ja: *Kolik vítězů má podle tebe hra?*

Vašek: *Vyhrají všichni, protože není to důležitý, ale to, že si zahrají.*

Ja: *Takže hlavní je, že Vás to baví?*

Vašek: *Jo.*

Ja: *Jsou i takové děti, s kterými si nerad hraješ?*

Vašek: *Jo.*

Ja: *A co dělají?*

Vašek: *Oni se vytahují, že to je lehký a pak to stejně neudělají. Oni se vytahují a pak tam nedokážou vůbec nic udělat.*

Ja: *A ještě něco?*

Vašek: *No ještě mně štve, když hrajeme fotbal, tak já jsem vždycky kapitán a šel sem k někomu a ten se válel na mně.*

Ja: *Už jsi se někdy s někým při hře pohádal?*

Vašek: *Jednou.*

Ja: *A proč?*

Vašek: *Protože mamča tam omylem podváděla, ale ona to fakt nevěděla, ona totiž tu hru neznala a zapoměla na to. No tak to a mamča ona mi třeba řekne blbečku, ale my si to myslíme ze srandy.*

Ja: *A tady v družině s někým?*

Vašek: *Dva krát s Lukášem.*

Ja: *A proč?*

Vašek: *Nevím už.*

Ja: *A někdy jste se už poprali?*

Vašek: *S Lukym jednou, ale jenom slabě.*

Ja: *A pamatuješ si proč?*

Vašek: *Ne.*

Ja: *A myslíš si, že hádání ke hře patří?*

Vašek: *Ne.*

Ja: *A proč se to někdy stane, že se pohádáte?*

Vašek: *Prostě ty hraješ a teď tě to naštve.*

Ja: *Když někdo podvádí?*

Vašek: *Jo.*

Ja: *Aha. Tak to už je všechno, děkuji za rozhovor.*

Kryštof

Ja: *Kolik ti je let?*

Kryštof: *Devět.*

Ja: *Takže si ve třetí třídě?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *Chodiš do družiny každý den?*

Kryštof: *Ano.*

Ja: *A baví tě to?*

Kryštof: *Polovičně.*

Ja: *A co tě baví?*

Kryštof: *Baví mě zlobit, vyměňovat pokémony a hrát si. A nebaví mě poslouchat pohádky, koukat na pohádky a prostě dělat nějaký úkoly.*

Ja: *Baví tě zlobit? A co tak děláš?*

Kryštof: *No, ničím a křičím.*

Ja: *A co na to říkají spolužáci?*

Kryštof: *Říkají, že jsem strašně dobrý.*

Ja: *Dobrý, když zlobíš?*

Kryštof: *Jo, chodím po čtyřech, dělám kraviny, lítám po třídě.*

Ja: *To tě v družině nejvíc baví?*

Kryštof: *Jo to mě baví i ve škole.*

Ja: *A jaké hry tě nejvíc baví?*

Kryštof: *Pokémonské.*

Ja: *To vyměňování pokémonů?*

Kryštof: *Ne, hry pokémonské.*

Ja: *A to se jak hraje?*

Kryštof: *Že obracíš karty, a která je silnější má větší počet bodů v útoku a obraně, tak vyhrává.*

Ja: *To je tvoje úplně nejoblíbenější hra?*

Kryštof: *Jo. Jinak už nic.*

Ja: *Jaké hry podle tebe hráli tvoji rodiče?*

Kryštof: *Já si myslím, že hráli nějaké kostičkované hry, protože na chalupě měli angličáky, nějaký kostičky a tak dále. A měli tam pískoviště a skákali do písku.*

Ja: *A vy hrajete jaké hry kromě pokémonů?*

Kryštof: *Facky.*

Ja: *To je hra?*

Kryštof: *Jo fackování.*

Ja: *A co je na tom hra?*

Kryštof: *Že se fackujeme sami sebe.*

Ja: *Tak mi vysvětli, jak se to hraje.*

Kryštof: *Že se fackujeme.*

Ja: *Aha, a na co podle tebe slouží pravidla?*

Kryštof: *Abychom se nezmlátili.*

Ja: *Kdyby pravidla nebyly?*

Kryštof: *Tak bychom se pomlátili.*

Ja: *Všichni by se mlátili?*

Kryštof: *Jo bum bác prásk, protože když neexistují pravidla, třeba i v sbírání jahod jsou pravidla.*

Ja: *A jaké?*

Kryštof: *Nejíst jahody, které jsou moc zelené.*

Ja: *A když si hrajete, může někdo pravidla hry změnit?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *A kdo?*

Kryštof: *Paní učitelka, nebo ten co to vymyslel.*

Ja: *Takže jenom oni? A například vy byste pravidlo změnit nemohli?*

Kryštof: *Mohli.*

Ja: *Jo? A jak bys to udělal, kdybys chtěl změnit pravidlo?*

Kryštof: *Že bych tam dal jinou žárovečku.*

Ja: *Jakou žárovečku?*

Kryštof: *Jako jiný pravidla.*

Ja: *Takže bys to řekl?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *A kdyby s tím ostatní nesouhlasili?*

Kryštof: *Tak bych si našel někoho jiného.*

Ja: *Myslíš, že bys našel?*

Kryštof: *Jo třeba bratr, rodiče, kamarádi.*

Ja: *A můžeš vymyslet úplně jiné pravidlo?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *Stává se někdy, že někdo pravidla nedodrží?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *A proč to dělá?*

Kryštof: *Aby vyhrál.*

Ja: *A kdybys ty někoho viděl, jak podvádí.*

Kryštof: *Jo už jsem viděl Kubu, jak podvádí.*

Ja: *Tak a kdybys viděl, že Kuba podvádí, tak co bys dělal?*

Kryštof: *Dal bych mu poznámku do žákovské. (smiech)*

Ja: *A co bys udělal doopravdy?*

Kryštof: *Vyhodil bych ho ze hry, nebo bych mu vzal kartičky anebo bych mu dal ještě víc kartiček (u Jungle speedu).*

Ja: *Co musí spolužák udělat, abyste ho z hry vyloučili?*

Kryštof: *Dát nám facana, nebo zlobit.*

Ja: *A jak se cítíš, když prohraješ?*

Kryštof: *Šťastně.*

Ja: *Šťastně?*

Kryštof: *Jo, vždyť to je jenom hra.*

Ja: *A když si hrajete, tak každý za sebe nebo spolu?*

Kryštof: *Každý za sebe.*

Ja: *Takže si nikdy nikoho nenechal vyhrát?*

Kryštof: *Nikdy nikoho.*

Ja: *Jsou tu i takové děti, s kterými si nerad hraješ?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *A co dělají?*

Kryštof: *Furt se vytahují.*

Ja: *Ještě něco?*

Kryštof: *Že na mě furt pokřikují.*

Ja: *Takže tě nějak otravují?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *Už ses s někým při hře hádal?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *Proč?*

Kryštof: *Protože třeba zpíval.*

Ja: *Představ si, že hrajete a co by tě fakt naštvalo?*

Kryštof: *To, že podvádí.*

Ja: *A kdybys s někým chtěl hrát a oni by řekli, že ne, to by tě naštvalo?*

Kryštof: *To taky ne.*

Ja: *Už ses někdy s někým při hře popral?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *A proč? Víš nějakou situaci, kdy se to stalo?*

Kryštof: *Jeden kluk vytáhl dvě kartičky.*

Ja: *U Jungle speedu?*

Kryštof: *Jo.*

Ja: *A tak jste se pohádali a pak poprali?*

Kryštof: *Jo protože jsem to byl já.*

Ja: *Ty? A kdo se s tebou hádal?*

Kryštof: *Vašek.*

Ja: *A poprali jste se?*

Kryštof: *Jo.*

(Vašek bol pri rozhovore a bitku poprel)

Kryštof: *Jenom jsme se škádlili.*

Ja: *Takže to není doopravdy?*

Kryštof: *Ne.*

Ja: *Tak to je ode mně všechno, děkuji za rozhovor.*

Príloha č. 3 - Rozhovor s pani vychovávateľkou

Ja: Mohla byste mi říct nějaké základní informace o třídě?

Pani vychovávateľka: *Je to třída, která se skládá ze žáků druhé třídy a třetí třídy. Třetáčků je tady míň, ti vlastně jenom doplňují do počtu, ale stejně je tady počet třicet dva, což přesahuje, ale někteří právě chodí trošku dřív a někteří trochu později.*

Ja: Jak se s nimi pracuje?

Pani vychovávateľka: *Dobře, není žádný problém. Jsou tady děti, které mají potvrzenou hyperaktivitu, ADHD a ještě různé poruchy učení, to se týká asi šesti-sedmi dětí, z celého toho kolektivu, ale kromě asi dvou, kteří jsou hodně, ale jinak se to neprojevuje, nebo není žádný velký problém, není to nezvládnutelný.*

Ja: A to, že jich je hodně?

Pani vychovávateľka: *Je jich hodně, ale pořád to jsou celkem snesitelné podmínky, když mám porovnání s jinými družinami, tam je to daleko horší. Tam mají okolo těch pětatřiceti, i když ideální počet je těch dvacet pět, ale mají o mnoho stísněnější podmínky, protože jsou ve třídě. To já mám ještě velkou výhodu, že vlastně nejsme ve třídě, že máme tuhle vlastní hernu, jinak by byly mezi lavicemi, což na jiných školách je.*

Ja: Tak to si neumím představit.

Pani vychovávateľka: *Já jsem zažila jednou i pobyt paní učitelky ve třídě, kde jsme měli družinu, takže já jsem seděla takhle vzadu a paní učitelka seděla tady (za katedrou) a opravovala sešity a do toho si děti hrály do půl čtvrtý odpoledne. Takže to bylo úplně mimo.*

Ja: Jaké aktivity v družině nejvíc využíváte?

Pani vychovávateľka: *Pokud možno, tak já bych co nejraději chodila ven, ale děti se úspěšně brání a radši si hrají takhle na tom koberci. Takže hodně teď jsou ty společenské hry, ten Jungle speed, to jste zažila vlastně od začátku, to bylo úplně první, pak ty Duchové a démoni a pomalinku se zase budeme vracet k takovým těm hrám, co jsem vám ukazovala na začátku, jako ty výměny (vid'. pozorovanie č. 1) A trošičku jsme si hráli po Vánocích takovou hru, kde jsem řekla: „Co je podle vás největší poklad dospělých, pak dětí a co je největší poklad vůbec?“ (otočila tabuľu a ukázala mi odpovede detí). Tak jako od dětí peněz, diamantů, jídla a prstýnku až po řasenku, tak to byly takové největší rozdily, ale věřím tomu, že pro někoho je ten poklad i ta řasenka, protože v tom dětském věku je svým způsobem nedostupná. Je to*

zvláštní, protože když jsme to tahali, protože je to anonymní, tak bylo krásný, že první jsme vytáhli věci jako děti, láska a rodina a teprve pak nastupovali ty materiální věci. Ale přece jen je více těch jako rodina, láska a štěstí a je vidět, že ty děti žijí svým způsobem v nějakých rodinách, kde se o ně starají, kde nejsou nějakým způsobem zanedbávání.

Rozhovor bol prerušený.

Pani vychovávateľka: „*A támhle budu muset jít okřiknout Huga, který tam pohazuje pytlíkem*“. „*Beatko, prosím tě jdi napomenout Huga, ať nehází tím sáčkem!*“ Beatka ide a upozorní spolužiaka.

Ja: *Jaké hry děti nejvíc hrají, co jich nejvíc baví?*

Pani vychovávateľka: *Ted' vede ten Jungle speed a ti Duchové, démoni a stavění z kostek, to je takový plac, co je na chodbě. A co je stavebnice, která je pro ně úplně nejbáječnější, to jsou takový ty podlouhlý kostky.*

Ja: *Hádají se někdy při hrách?*

Pani vychovávateľka: *No v podstatě každou chvíli, ale spíš to je takový škorpení, není to hádka, která by se rozmohla do takových větších. Od toho, že jsme si vysvětlili pravidla úplně na začátku školního roku, já jsem je vloni měla s většíma dětma napsané u dveří, tady jsme si je jenom řekli a to stačilo a respektují to, vzali to na vědomí. Ne, že bych neřešila nějaký konflikt, ale aby se vysloveně hádali, že nebudou spolu týden mluvit a podobně tak to ne.*

Ja: *A kvůli čemu se nejvíc hádají, když si hrají?*

Pani vychovávateľka: *Když si hrají, že ten dotyčný není na řadě, nebo že má lepší výchozí pozici, nebo karty, nebo že něco udělal podle někoho špatně nebo, že se splet. To jsou nejzávažnější a potom třeba, když jde víc do tuhého tak chtějí být ti úspěšnější.*

Ja: *Takže jsou hodně soutěživí?*

Pani vychovávateľka: *To bych ani neřekla, protože my jak máme tu celo-družinovou hru, tak sice se snaží, ale nepociťovala bych, že když se zadávají ty úkoly, že by třeba řekli, tak a ted' musíme být lepší tak to ne. I když momentálně jsme nejlepší.*

Ja: Co je to celo-družinová hra?

Pani vychovatelka: *Je to vlastně „Rok v pohádce“, takže každý měsíc máme jednu pohádku, v prosinci to byla Perníková chaloupka a teď to jsou Tři přadleny. Takže proto se tady hrajeme s bavlnkami, motáme šňůrky, hrajeme si s klubičky. Nepodařilo se nám zajistit opravdu nějaký kolovrátek, že by si samy namotali, ale motání těch šňůrek připomíná předení a na to bude ještě navazovat další v únoru, to už budeme přást. Takže ono nám to tak prolne, příští týden bude další, tohle je jenom úkol na tento týden.*

Ja: A když se někdy děti u hraní her hádají, tak jak vám to odůvodní? Mají nějaké typické výmluvy?

Pani vychovatelka: *Já má spíš zkušenost takovou, že při těch hrách ani moc ne, ale že třeba jeden druhého otravuje, to je takové všeobecné slovíčko, že jeden druhého otravuje, protože buď se chce do té hry zapojit a už to nejde a musí počkat, než to kolo skončí, anebo to podle něj někdo kazí, tak že to chce podle něj, ale všechny ty děti, jsou na to experti na to otravování, ale že by se dohadovali při té hře, tam vždycky nastoupí, který to tam uklidní a teprve když je to hodně, tak nastupuju já. Protože i když jsou poučeni od začátku, že tak, to tam někdy vzniká.*

Ja: Vznikají ještě nějaké jiné rozpory? Například rvačky.

Pani vychovatelka: *My jsme si říkali od začátku školního roku, že co nechceš, aby dělali druzí tobě, tak to se jim snaž nedělat. Měli by rozlišit, jestli se to stalo omylem, že třeba někdo na někoho šlápnul, nebo ho šfouchnul nebo praštil, protože to se stane. A aby se hbitě omluvili, dostatečně zřetelně aby to ten druhý pochopil a pokud je to teda schválnost tak jsou naučeni, že to není žalování a jsou okamžitě za mnou. Pokud nějak jinak toho dotyčného neusměrní. Ale hlavně, aby se nemlátili záměrně, s tím jsme se asi tři krát setkali, že byli od rodičů poučeni, aby tu ránu okamžitě vrátili, že ten dnešní svět je takový, no ale tak to ne. Já jsem se setkala s chlapečkem, který je teď ve čtvrté třídě a ten měl právě poruchu, že šel a děti kolem sebe nekontrolovatelně tloukl do hlavy. Tak během září a října se nám podařilo, že už mlátil jenom do trupu, protože on chtěl mít kolem sebe prostor a když děti byly blízko, tak on se ohnal. No ale podařilo se to zvládnout, děti ho tolerovali, on ty rány tlumil a zjistil, že to není úplně ideální, ale teď už je podchycený i medikamentózně, to jsme mluvili s maminkou x-krát. Ale tady nemůžu říct, že by byly vyloženě rvačský typy, to musím zařukat ale to ne. Na začátku školního roku se nám porvali dvě*

děvčata v šatně. Velký holky, teď nevím, jestli tady mám ty notýsky, ale to bylo opravdu. Já nevím, jestli si potřebovali něco dokazovat v šatně, jestli jedna druhá shodila aktovku a opravdu se porvali a poškrábali do krve. Tamta velká, ona si nenechá líbit, chvílku vydrží, ale pak už jde natvrdo. Ona má staršího brášku, to je taky vidět, že jak je kdo doma, jestli je samotný, nebo jestli se musí trošku v té rodině prosazovat. A tahle malá vedle mně si taky nenechá nic líbit, ne, že by fyzicky napadala, ale dokáže toho druhého slovně zpracovat natolik, že už taky přesáhla.

Ja: Jak děti přistupují k pravidlům? Mění si je nějak?

Pani vychovatelka: Mění. Teď dostali k Jungle speed rozšíření, když teda pořád se vracím k té jedné hře. Při těch svých hrách si ty pravidla mění, to ani nestíhám sledovat a kontrolovat jestli se to mění nebo nemění. A každá ta skupinka si to udělá trošku jinak. Teď vymysleli kluci, že by se mohli u Jungle speedu vykládat dvě karty najednou, tak jsme asi tři kola hráli s dvěma kartami najednou, až nastal chaos, tak sami uznali, že to je poněkud blbé. A teď s totemem na okně (totem děti umístnili na okenní parapetu a keď nastala zhoda kariet, museli bežať k oknu a uchopiť totem tam), jako na jednu stranu je to dobrý nápad, stojí to za vyzkoušení, ale spíš venku.

Ja: Když jsem se jich na změny pravidel ptala, někteří říkali, že pravidla se měnit nesmí.

Pani vychovatelka: No jo, když se ptáte, jestli se ty pravidla můžou měnit, tak to je jasný, že to je ten ideál, že takhle by to mělo být. Ale samozřejmě já když jsem tuhle hru hrála se staršíma dětma, tak ta rychlost už byla jiná a ten pokrok je taky jiný. My jsme tu starou hru dali do přízemí, prvňáčkům a my už máme rozšíření, kde je asi osmdesát jiných karet, které mají složitější vzory. Takže oni teď hrají s více kartami se složitějšími symboly. Takže to je i na posrtech trochu ztížení, ale vybrali si to sami.

Ja: Stává se, že děti při hrách někdy podvádí?

Pani vychovatelka: Co jsem u toho byla, tak sem se nesetkala, že by vyloženě podváděli záměrně, že by to nějak chtěli, ale spíš jsme si říkali, že aby se to naučili, tak chvílku tolerujeme, aby se ta hra zpomalila, nebo aby se třeba řeklo: „Ano, teď to mělo být takhle, ale budeme pokračovat dál.“, abychom to zjednodušili. Já mám zkušenost, že děti se to radši učí za pochodu a třeba chvílku by jedno pravidlo neplatilo, nebo bude na to výjimka, než aby to měli striktně, to je hned na začátku otráví. Takže ono to jinak nejde a v ostatních hrách, kdy jsou ty pravidla složitější. Možná že jsem na ně náročnější, teď co jsme dostali ty trpaslíky, tak jsem zjistila, že

sice je to dřevěná hra, hezká, je to jakoby pexeso, ale možná je to pro ně jednoduchý. To se mně chodili stěžovat, ne že by někdo podváděl, ale zdálo se jim, že je to jednodušší hra i přesto, že se to otáčí, tak to tak ideální nebylo.

Ja: A mohla byste mi říct něco o dětech, s kterými jsem vedla rozhovory?

Pani vychovatelka: *Jo, tak já pošlu tuhle frontu (deti stojace pri katedre).*

Ja: Kačka

Pani vychovatelka: *Je to živá holčička, ale je tam trošku problém v sociálním zázemí. To je slabší, ale učí se poměrně dobře a není s ní žádný problém. Spíš jenom v tom sociálním zázemí. Ted' mně překvapila maminka, my jedeme na hory, tak jsem ji doporučovala, aby koupila část toho vybavení v sekáci. A maminka říkala: Ona mi to nechce nosit, když je na tom nějaký flek. Takže to mně docela překvapilo, že se takhle ta holčička chová.*

Ja: Tina

Pani vychovatelka: *Ta má staršího brášku, takže tam se musí hodně prosazovat. Když jde do tuhého, tak prostě vytáhne i ty drápky. Jinak ona je hrozně taková, že se chce zavděčit, kdykoliv by kdokoliv něco potřeboval tak to je ona schopna zařídit. A protože, tam je jenom čtyři nebo pět děvčat ve třídě, tak tam jde o to, kdo s kým bude kamarádit, takže to záleží, kdo zrovna je na nějakém kroužku a kdo není. Ona je někdy taková prapůvodkyně konfliktů, než ty ostatní holky, ale já myslím, že tam je to daný tím, že ona se musí starat o sebe poměrně sama, protože maminka je s nimi sama. Letos chodí domů sama, ale loni pro ni chodil bráška a ten na to často zapomínal až do půl šestý do večera. Taky to nemá úplně jednoduchý.*

Ja: Bára

Pani vychovatelka: *Bára, ta je v pohodě, to je taky takové živější dítě, nevím o tom, že by měla nějaký problém, normální živá holčička, která je docela sportovně založená. Ona v té družině moc ani nepobývá, vždycky jen jak skončí pracovní doba už je tady maminka a už běží na nějaké kroužky.*

Ja: Anita

Pani vychovatelka: *To je takové vzorné dítě, až někdy moc, taková pečlivá, že když nemám jedničku, tak je všechno špatně a ta má ráda aby bylo všechno tak, jak to má být a všechny ty pravidla aby se dodržovali a všechno aby bylo nalajnované. Ta je teda sama s maminkou a ta na to taky hrozně dbá. Až si někdy myslím, že je to na škodu.*

Ja: Jakub

Pani vychovatelka: *Ten má staršího brášku a dostává od něj velmi dobrou školu, co se týká aktivit a tam právě ty rodiče jsou trochu laxní, že maminka by ho chtěla dávat do latě, ale moc se jí to nedaří. A spíš nemají na děti tolik času, co by si asi tento chlapec zasloužil.*

Ja: Kryštof

Pani vychovatelka: *Ten má mladšího brášku, maminka je s nimi sama, je to pedagožka a ten jede teď nejvíc v těch kartách a je tady vždycky skupinka pokémonů, ale já jsem ty karty nejdřív zakazovala, protože jednak je tam finanční stránka, že ty karty jsou drahé a musí na to být opatrní a potom rodiče sami zjišťují. To jsem dávala na zvážení rodičům. A teď v pondělí se stalo, když byl na míčovkách (krúžok míčových hier), že mu čtyřicet karet někdo ukradl. Já teď nevím, kolik stojí těch deset karet, ale pohybuje se to kolem padesáti-šedesáti korun i víc. On se snaží být hodný, ale vždycky se k něčemu připlete. Ale aby tady byl někdo, vyloženě prudič, provokatér nebo něco také tak to ne.*

Ja: Lukáš

Pani vychovatelka: *Lukáš je klidný. Maminka je na mateřský s mladším sourozencem a tam je úplně maximální domácí zázemí. Je to naprosto cílevědomý kluk, ví, co chce. Takový klid'as, co to má v hlavě srovnané. Když si hrají, tak Lukáš se spíš přidává a je spíše takový klidnější typ.*

Ja: Vašek

Pani vychovatelka: *Je to sportovně založený kluk. Nevím, jestli je s maminkou sám, ale maminka se mu hodně věnuje. Je takový živější ale tím sportem se to hodně kompenzuje. Je také cílevědomý. Je spíš takový, že se zapojuje do těch živých aktivit, spíše do toho sportu. Teď jdeme na hřiště, takže tam určitě začne lítat, aby se vybouřil, a ještě ho čekají míčovky (loptové hry), takže to je jeho styl života, že v momentě, kdy může běhat, tak je šťastný.*